Eseménynaptár a 2026/2027-es tanévre

A magyar irodalom, a magyar történelem, a zenetörténet és a vizuális kultúra nevezetes évfordulói

Katolikus Pedagógiai Intézet

Budapest, 2026

Írták:

Mihályi Anikó – Magyar irodalom

Kraus Harry Csanád – Magyar történelem

Fábián Attila – Zenetörténet

Hortoványi Judit – Vizuális kultúra

Szerkesztette:

Gianone András

Kiadó:

Katolikus Pedagógiai Intézet

www.katped.hu

Előszó

A Katolikus Pedagógiai Intézet (KaPI) országos hatáskörű pedagógiai-szakmai szolgáltató intézmény, amelyet a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia alapított 1997-ben. A KaPI a katolikus egyház által fenntartott köznevelési intézmények munkáját támogatja. A 2026/27-es tanévre készített eseménynaptárral – a Sík Sándor Tanáregylet által elindított hagyományt folytatva – segíteni kívánja a humán tárgyakat oktató tanárokat és tanítókat, valamint az osztályfőnököket, hogy a tanév során a jeles évfordulókról megemlékezhessenek. Az eseménynaptár a korábbi évekhez hasonlóan a magyar irodalom, a magyar történelem, a zenetörténet és a vizuális kultúra jelentős személyiségeit és fontos eseményeit mutatja be. Remélhetőleg örömmel veszi kézbe minden pedagógus, és szívesen felhívja diákjai és kollégái figyelmét a jeles napokra. Az elektronikus kiadás előnyeit kihasználva mobilalkalmazásként telefonra is letölthető, ezenkívül számos linket tartalmaz azok számára, akik szívesen megismerkednének egy-egy művészi alkotással vagy bővebb ismeretekre kíváncsiak.

2026

Szeptember

1. **20 éve** hunyt el **FALUDY GYÖRGY** (1910–2006) költő, műfordító és író. Egész életében az élet és a gondolkodás teljességére törekedett, és mélyen elutasított minden ideológiát, hiszen személyes tapasztalatból ismerte azok valóság- és életellenességét. Következetes ellenfele volt minden totalitárius rendszernek. A nácizmus elől kényszerült először emigrációba – húgát a nyilasok a Dunába lőtték –, majd 1956-ban ismét el kellett hagynia Magyarországot. A *Pokolbéli víg napjaim* a két diktatúra árnyékában megélt, mégis a szabadságot kereső élet emlékezetét őrzi. A regényes önéletrajz különös világában a szereplők a legváratlanabb pillanatokban idéznek klasszikus szerzőket, miközben a valóságos személyek gyakran irodalmi alakokat idéző figurákká válnak. Faludy nem a történelmi valóság dokumentarista rögzítésére törekedett, hanem azt próbálta megőrizni és elbeszélni, ami a legnehezebb évek után az emlékezetében és képzeletében megmaradt. Életét mindvégig a szabadság és a hagyomány kettős eszménye határozta meg. Ez kísérte pályáját Villon merész, frivol verseinek átköltésétől – amely egyszerre hozott számára botrányt, sikert és a hivatalos irodalmi élet elutasítását –, a nácizmus előli menekülésen és az amerikai hadsereghez való csatlakozáson át az ÁVH börtönéig és a recski munkatáborig. Költészetét és egész életművét áthatja az európai kultúra és az emberi civilizáció öröksége iránti tisztelet, valamint a műveltség felszabadító erejének megtapasztalása.

Óda a magyar nyelvhez (részlet)

Magyar nyelv! Vándorutakon kísérőm,
sértett gőgömben értőm és kísértőm,
kínok közt, gondjaimtól részegen,
örökzöld földem és egész egem,
bőröm, bérem, bírám, borom, míg bírom
és soraimmal sorsom túl a síron,
kurjongó kedv, komisz közöny, konok gyász:
mennyei poggyász.

Magyar szó! Ajkamon s gégém lazán
vont hangszerén lázam, házam, hazám,
almom-álmom, lovacskám, csengős szánom,
és dal a számon, mit kérnek majd számon: –
nincs vasvértem, páncélom, mellvasom,
de Berzsenyivel zeng a mellkasom
s nem győz le ellenség, rangomra törvén,
sem haditörvény.

8. **75 éve** született **MARKÓ BÉLA** (1951–) költő és politikus. 1974-ben a kolozsvári Babeș–Bolyai Tudományegyetemen magyar–francia szakon szerzett tanári diplomát. 1974 és 1976 között Marosszentannán francia nyelvet tanított, ezt követően pedig Marosvásárhelyen, az *Igaz Szó* című irodalmi folyóirat szerkesztőjeként dolgozott. 1989-től 2005-ig a *Látó* című irodalmi folyóirat főszerkesztője volt. Az 1989-es rendszerváltozás után aktívan bekapcsolódott a politikai életbe. A Maros Megyei RMDSZ egyik alapítója, 1990-től Maros megye szenátora. 1993 és 2011 között a Romániai Magyar Demokrata Szövetség elnökeként az erdélyi magyar közélet egyik meghatározó politikusa. 2004 és 2007, majd 2009 és 2012 között Románia miniszterelnök-helyetteseként dolgozott, elsősorban művelődési, oktatási és európai integrációs ügyekkel foglalkozott. Parlamenti mandátumát 2016-ig őrizte meg. Irodalmi munkásságában a szonett különösen fontos szerepet tölt be, de gyermekverseket is ír, antológiákat szerkesztett, és magyar irodalmi tankönyvet is készített. Műfordítóként többek között Lucian Blaga *Manole mester* és Radu Stanca *Dona Juana* című drámáját ültette át magyar nyelvre. Költőként és közéleti emberként egyaránt a nyelv, a kultúra és az erdélyi magyar közösség sorskérdései foglalkoztatják. Esszéiben éleslátóan szemléli a világot, verseiben pedig az emlékezet újrarendezésére, megtisztítására tesz kísérletet. Költészetében a forma soha nem válik korláttá: egyaránt otthonosan mozog a kötött versformákban és a szabadversben. Az erdélyi magyar költészet középnemzedékének egyik meghatározó alakja, akinek költői pályáját a hosszú politikai szerepvállalás sem tudta megtörni. Verseiben a személyes emlékezet, a történelem, a természet és a nemzeti identitás kérdései kapcsolódnak össze. Szabadverseiben gyakran filmszerű pontossággal rögzíti a közelmúlt emlékezetes vagy éppen fájdalmas pillanatait, míg a klasszikus formákban – különösen a szonettben – a nyelv játékossága, a forma fegyelme és a finom megfigyelés kerül előtérbe. Költészetének egyik legfontosabb törekvése a nyelv folyamatos újraformálása: úgy beszél nyelvről, történelemről, nemzetről és önmagunkról**,** hogy közben sajátos képei és pontos, érzékeny nyelve révén szinte azonnal bevonja az olvasót a versek világába. *„A költészet a magyar közfelfogásban ma is emelkedettséget jelent, amivel tulajdonképpen egyet is értek, ha arról van szó, hogy a mulandó mindennapi történetekben meg kell keresnünk a lét múlhatatlan pátoszát, vagyis újra meg újra el kell rugaszkodnunk az esetlegestől. Csakhogy én éppen ennek az elrugaszkodásnak, a magasság utáni kétségbeesett sóvárgásnak a pontos leírására törekszem. A mindennapitól a szakrálisig, más szóval a profántól a szentig. Egy időben elég sokat kellett szónokolnom, nem költőként, hanem politikusként, és azt tapasztaltam, hogy amikor kiállunk egy sokezres tömeg elé, és szabadon beszélünk, nem a kezdés a legfontosabb, hanem a végét kell tudnunk mindenképpen. Ha ismerjük a befejezést, biztonságban érezzük magunkat, felszabadultabbak leszünk, talán még természetesebbek is. Ezt egyébként, némi iróniával, meg is írtam valahol. Viszont a versek nem úgy születnek, mint a politikai beszédek. Az elejében kell biztosnak lennünk. Nem feltétlenül a legelejében, mert sokszor*

in medias res szoktam kezdeni. De akkor még én sem tudom a végét, akárcsak az olvasó, együtt keressük az utat, a különbség annyi, hogy én megyek elöl. Fel kell emelkednünk, el kell jutnunk a pátoszig. Vagy nem. Olykor egy kudarc története is lehet a vers. De senki sem letéteményese a teljes igazságnak, nem hiszek a mai váteszekben, csak a folyton kétkedő írástudókban. Ajánlok egy lehetséges befejezést. Ha az olvasó egyetért velem, a kísérlet sikerült."

https://litera.hu/magazin/interju/marko-bela-nemcsak-a-jovohoz-kell-kepzeloero-hanem-a-multhoz-is.html

Így teljes minden

Nem az, hogy jobb, mint tegnap. Fontosabb,
hogy sokkal jobb, mint holnap. Itt a csúcson
nincsen tovább. Miért kell visszajutnom
ugyanoda, ha most már boldogabb

úgysem leszek? Nyár van. Madár, ha költ,
költő, ha ír, van dús nap s hűs sötétség.
Ennél zöldebb a zöld, kékebb a kékség
nem lehet úgysem. Sem földebb a föld,

mennyebb a menny, egészebb az egész.
Így teljes minden annak, ki lenéz
úton a hóhatár felé. A gyermek

ujjong a télnek. Várja rég. Hiszen
az év körbejár. És ő is. Mi nem.
A fenthez képest nincs olyan, hogy feljebb.

Hirtelen kettészakad

Édeskés tél van, kibuggyan a nap,
ha megtöröd, akár a lépesmézet,
körös-körül a sűrű sötétséget,
az éjjel hirtelen kettészakad,

elválik most a hópuha veréb
s a hideg, penge-éles lomb a fákon,
tört ág a földön, ikrás hó az ágon,
alkatrészek hevernek szerteszét,

dirib-darabra hull a láthatár,
egy felhőfoszlány és néhány madár
marad csupán az égen fent belőle,

már minden reménytelenül szabad,
a tárgyak egyre jobban látszanak,
s szétválunk mi is férfira meg nőre.

12. **10 éve** hunyt el **CSOÓRI SÁNDOR** (1930–2016) költő, író, politikus. Földműves családban született, a Pápai Református Kollégiumban érettségizett, majd az Egyetemi Orosz Intézetben tanult, de betegség miatt megszakította tanulmányait. Az 1950-es évektől irodalmi folyóiratok munkatársa, később szabadfoglalkozású író, majd 1968 és 1988 között a MAFILM dramaturgja. A magyar szellemi ellenzék egyik meghatározó alakjaként részt vett a monori és a lakiteleki találkozók előkészítésében. 1987-ben a Magyar Demokrata Fórum alapító tagja lett, később a *Hitel* szerkesztőbizottságának elnöke, majd a Magyarok Világszövetségének elnöke volt. Életműve a XX. századi magyar népi irodalom kiemelkedő teljesítménye. Költészetének és esszéinek középpontjában a parasztság sorsa, a nemzeti önazonosság, a határon túli magyarság, valamint a történelmi emlékezet áll. Verseiben a népköltészet és a természetközeli világ értékei jelennek meg, kései költészetét pedig a hagyományos magyar kultúra pusztulása fölött érzett fájdalom hatja át.

Bűnbánó vers

A barátaimnak írom

Már csak magamra figyelek,
mint akit lesnek valahonnan:
padlásablakból, fák mögül,
vagy követnek egy alagútban.
Járkálok tavaszok s telek közt
s köztetek is, ha cipőm orrán
megáll kicsit a Hold pihenni,
vagy hogyha somvirágot szór rám
valamelyik ismerős szél. De
veletek is úgy vagyok csak,
mint akit egy koccanó kés
váratlanul is riadóztat.
Egy kés, egy csonka szó, egy trágár
óraütés jóslatos hangja –
Miféle bűnbe keveredtem,
hogy elveszett szívem hatalma
magam fölött s fölöttetek?
Szelídebb voltam tán, mint Isten
s ostobább, mint a tagadói?
A tüzes nyelvet csak mímeltem?
s a tetoválók hosszú tűit
is csak néztem: hogy táncolnak
mellkasokon és koponyákon
s csúfítanak el mellbimbókat?
Világokat láttam meghalni
elárvult szekerek és tankok

mellől, ülve egy lusta hanton.
De, úgy tetszik, mindez kevés volt!
Kevés a bűn s a bűntelenség.
Ezért kell most füstölgő lécek
között aludnom, fuldokolva,
háttal Istennek, Napnak, égnek.
Hétfő van, kedd van, józan szerda?
Hernyók ünnepe vagy a lassan
fölfelé szálló csontoké
a féregtelenített tavaszban?

16. **100 éve** született **SIMON ISTVÁN** (1926–1975) költő, műfordító, esszéíró. Szegényparaszti családban született, a második világháború végén katonának hívták be, majd szovjet hadifogságba került, ahonnan 1947-ben tért haza. Ezt követően befejezte tanulmányait, majd a budapesti Tudományegyetemen magyar–német szakos tanári diplomát szerzett. Első verseskötete, az *Egyre magasabban* 1944-ben jelent meg. A fényes szelek nemzedékének tagjaként indult, korai költészetét a falusi élet idilli képei és a természetközeli, tárgyias líra jellemezte. 1952 és 1955 között a *Szabad Nép* kulturális rovatának szerkesztője, majd az *Új Hang* című irodalmi folyóirat főszerkesztője volt. Az 1956 utáni időszak lírai önvizsgálatra késztette, az 1960-as és 1970-es években pedig költészetében az életképszerű ábrázolást egyre inkább a gondolati mélység váltotta fel. Verseinek központi témájává az idő múlása, az elmúlás és az emberi sors kérdései váltak, miközben közéleti és politikai témák is megjelentek műveiben. 1971-től haláláig a Színház- és Filmművészeti Főiskolán magyar irodalmat tanított.

Csillagot láttam

Csillagot láttam a szemedben –
egy könnycsepp volt kibuggyanóban,
még rá is csodálkoztam hosszan,
és fájdalmasan megszerettem,
mert én okoztam.

Mert az életem annyi botlás,
és mennyi álmom a romhalmaz:
a könnyed kellett, amíg hallgatsz,
egy tiszta csillag, hogy azon láss
és légy irgalmas.

Kis csepp, a harmaté, ha ennyi,
ám benne fájdalmad a tenger,
mégis tűrted, hogy hideg szemmel
ne ítéld azt, akit szeretni
akarsz, mert ember.

S éreztem, megszorítva formás
kezedet – mellyel letörölted –
hogy olyan kapocs rajta a könnyed,
mint ami kicsi hegyi forrást
óceánokkal összeköthet.

19. **50 éve** született **KARAFIÁTH ORSOLYA** (1976–) költő, író, műfordító és énekesnő, a kortárs magyar irodalmi élet egyik sajátos, könnyen felismerhető alakja. Saját meghatározása szerint „kultúrdémon", amely egyszerre utal sokoldalúságára, provokatív jelenlétére és játékos öniróniájára. Pályáját könyvtárosként kezdte, a Ludwig Múzeumban is dolgozott, később azonban számos területen kipróbálta magát: televíziós műsorokban szerepelt, publicisztikát írt, kulturális programokat vezetett, és rendszeresen közreműködik kiállításokon, irodalmi rendezvényeken. Könyvbemutatói gyakran összművészeti performanszokká válnak, amelyekben az irodalom mellett a színház, a zene, a látvány és a személyes jelenlét is fontos szerepet kap. A látványos, ironikus felszín mögött azonban elsősorban költő és író, aki műveiben gyakran személyes, tabudöntögető és önironikus hangon beszél identitásról, függőségekről, női tapasztalatokról és a kortárs élet ellentmondásairól. Több önálló kötete jelent meg, prózájának fontos darabjai a *Kicsi Lili* és a *Szirén*. Ezek egy nagyobb, a függőség és az önkeresés témáját körüljáró trilógia részei, amelynek harmadik kötetét is tervezi. Karafiáth művészetének egyik legfontosabb sajátossága, hogy a személyességet, az iróniát és a kulturális utalások gazdagságát egyszerre képes megszólaltatni**,** miközben tudatosan feszegeti az irodalmi és a közszereplői identitás határait.

Sötét színek

Szembenézek a szomorú ténnyel:
uram, ön visszautasított. Hiába
hát a szűk szoknya, kacér dekoltázs –
képzete hegy-völgyemet nem járja már.

Minek sorolnám, mit veszít...
érzéki csemegézéseket, mikben nem lehet
része többé, intellektuális társat,
konyhatündért, bajban a jó anyát?!

Gyermekeim apja, öregségem támasza
most már biztos, hogy egy másik férfi lesz.
Számunkra nincsen boldog, biztos jövő.

Nézzen csak szembe a szomorú ténnyel:
kiüresedett, sivár napok várják,
melegség nélküli, koszlott legénylakás...

Fehér

Csipkéje beszürkült, néhol szakadt,
a selyme foszlás.
Mint a bőröm, úgy simul rám mégis –
könnyű, de nem más.
Ezt a szétszakított hálóinget
mégsem dobtam ki.
Őrizze azt, amit úgysem lehet
többé folytatni.
Az ébredést, elalvást, hisz látod,
ennyit sem tudok.
A régen cserélt ágyneműk közé
rejtett illatod.
Elvarrt szálakat megint bogozva
most szinte kérlek.
Sosem varrás mentén hasadna fel
az érintésed.

21. **A magyar dráma napja** annak emlékére, hogy 1883-ban ekkor volt Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámai költeményének ősbemutatója a Nemzeti Színházban. A művet Paulay Ede állította színpadra. A nap célja, hogy felhívja a figyelmet a magyar drámairodalom értékeire, és ösztönözze az írókat újabb alkotások létrehozására.

30. **A népmese napja.** A Magyar Olvasástársaság kezdeményezte 2005-ben, hogy Benedek Elek születésnapja legyen a népmese napja. A nap célja, hogy a könyvtárosok, az óvónők, a pedagógusok és a mesével foglalkozó szakemberek, valamint a meseszerető gyerekek és felnőttek ezen a napon megkülönböztetett tisztelettel forduljanak mind a magyar, mind más népek meséi felé.

Október

26. 1999 óta minden október negyedik hétfője az **iskolai könyvtárak napja**.

95 éve született **SZAKONYI KÁROLY,** eredeti nevén Németh Károly (1931–) író, drámaíró, dramaturg. Írói nevét anyai nagyanyja szülőfalujáról, Szakonyról választotta, amelyet 1963-ban hivatalosan is felvett. Tanulmányait a Madách Imre Gimnáziumban kezdte, de nem fejezte be. Fiatalon sokféle fizikai munkát végzett: dolgozott segédmunkásként, raktárosként, anyagbeszerzőként, gyári munkásként és más munkakörökben. Ezek az évek meghatározó élményanyagot jelentettek későbbi írói pályájához. Első novellája 1958-ban jelent meg a *Népszabadságban*, ettől kezdve szabadfoglalkozású íróként dolgozott. 1963-tól dramaturgként kötődött a magyar színházi élet meghatározó intézményeihez: a Nemzeti Színház, a Miskolci Nemzeti Színház, a győri Kisfaludy Színház, a Pécsi Nemzeti Színház és a debreceni Csokonai

Nemzeti Színház munkatársa volt. Novellák, regények, drámák, rádió- és tévéjátékok szerzőjeként vált ismertté. Korai prózájában a munkásfiatalok világát és az értelmiséggé válás útját ábrázolta. Legjelentősebb kötetei közé tartozik a *Középütt vannak a felhők* (1961), a *Férfiak* (1965), a *Francia tanya* (1969) és a *Tudatom, jól vagyok* (1976). Legnagyobb színpadi sikere az *Adáshiba* (1970), amely groteszk látásmódjával a magyar dráma egyik klasszikusává vált. A *Vénusz lánya* (2012) című regényének középpontjába Joákim alakját állítja, akinek neve tudatosan utal Szent Joakimra, Szűz Mária apjára. A bibliai párhuzam a lemondás, a remény és a megújulás motívumait emeli ki: a sikeres színházi rendező kiábrándulva visszavonul a világtól, ám a magányban nem pusztulás, hanem új élet és új szerelem vár rá. A regény egyik legnagyobb újdonsága, hogy hitelesen és természetesen beszél az időskori szerelemről és testi szerelemről, miközben a kapcsolatot a szövetség és a kegyelem dimenziójába emeli. Joákim története nem tragédia, hanem a remény története: a veszteségeket követően is lehetséges az újrakezdés. A regény letisztult történetmesélése, finoman szerkesztett narratívája és lélektani hitelessége az emberi kapcsolatok, a szeretet, a remény és az igenlés lehetőségét állítja a középpontba.

28. **65 éve** született **KEMÉNY ISTVÁN** (1961–) költő, író. Jogi tanulmányai után az ELTE magyar–történelem szakán szerzett diplomát. Már középiskolásként verseket írt, meghatározó szellemi közegévé vált a Sárvári Diákírók Köre, ahol nemzedéktársaival együtt formálódott költői világa. Első verseskötete, a *Csigalépcső az elfelejtett tanszékekhez* (1984) korán felhívta rá a figyelmet. Korai költészetét a mítoszteremtő képzelet, a legendák és az időrétegek egymásra vetítése, valamint a különböző kulturális hagyományok – Ady költészetétől az underground zenéig – közötti párbeszéd jellemzi. A titok, a rejtély és az utazás motívuma ekkor válik lírájának meghatározó elemévé. Az 1996-ban megjelent *A néma H* fordulópontot jelent életművében. Versei letisztultabb, személyesebb hangon szólalnak meg, előtérbe kerülnek a családi emlékezet, a veszteség, a hit, a halál és az identitás kérdései. A későbbi kötetekben – *Hideg, Élőbeszéd, A királynál, Nílus* – az élőbeszéd természetessége, az önvizsgálat és az etikai felelősség egyre hangsúlyosabbá válik. Költészete fokozatosan a közösségi lét, a történelem és a közéleti felelősség kérdései felé fordul, miközben megőrzi jellegzetes, finom iróniáját és humanista értékrendjét. Prózaíróként is jelentős életművet hozott létre. A *Kedves Ismeretlen* (2009) generációs és történelmi regényként a késő Kádár-kor értelmiségi világát idézi fel, míg esszéiben és publicisztikájában a kortárs társadalom és kultúra kérdéseire reflektál. Kemény István a kortárs magyar irodalom egyik legnagyobb hatású költője. Művei nemcsak a magyar líra megújulásában játszottak meghatározó szerepet, hanem egy egész fiatal költőnemzedékre is erőteljes hatást gyakoroltak. Költészetének középpontjában az emberi lét törékenysége, az erkölcsi felelősség, a történelem tapasztalata és az igazság keresése áll.

Programok az útvesztőben

Egyszer szállj fel a legkoszosabb vonatra
amit találsz, akkor is, ha még
a lelked se jön veled. Ha van
Erdély, akkor úgyis Erdélybe visz.
Feküdj le az állomás mellett a földre,
úgyis vendégágyban ébredsz, vasárnap
délelőtt. Egyedül leszel, a háziak
részegen horkolnak vagy misére mentek.
Öltözz, menj vissza az állomásra,
szállj fel a legtisztább vonatra,
úgysem haza hoz.

Egyszer szállj fel a legtisztább vonatra
amit találsz, akkor is, ha még
a lelked se jön veled. Ha van
Svájc, akkor úgyis Svájcba visz.
Feküdj le az állomás mellett a földre,
úgyis vendégágyban ébredsz, vasárnap
délelőtt. Egyedül leszel, a háziak
részegen horkolnak, vagy misére mentek.
Öltözz, menj vissza az állomásra,
szállj fel a legkoszosabb vonatra,
úgyis haza hoz.

Epilógus

Ki tudja pontosan már, ki volt az, merthogy rég volt,
Magellán ottveszett, hát tegyük fel azt, hogy Drake volt.
Elindult napnyugatnak, keletről jött meg ő,
Vagy épp fordítva járt el, ez felcserélhető,
A lényeg az, hogy hős lett, egyként rajongott érte
A királynői udvar s a kocsma tölteléke,
Golyó volt ő, ki megjön, minden fabábut földönt,
S minden fafejet meggyőz, hogy gömbölyű a földgömb.

Ki tudja pontosan már, mi volt, igaz se volt tán,
Egy kérdés volt, ha volt, csak egy öblös hang a botrány,
És talán föl se tették az ünnepélyes csendben,
S így ünnepet se rontott a válasz rá: „Hát, rend nem!"
S ezért a csőcselék sem vághatta rá: „Halál!"
S ezért lehet talán csak, hogy mát írunk ma már.
A kérdés ez: „Na jó, de abból mégis mi lesz,
Ha napnyugatra tartva keletről megjöhetsz?"

És hagyjuk ezt a kocsmát Shakespeare korával együtt,

És induljunk előre, vagy egész vissza menjünk,
Előre tegnap estig, vagy vissza Káinig,
Ki így nyelvelt az Úrral egyes rabbik szerint:
„Se törvény nincs, se bíró!" Vagyis mindent szabad,
S azóta kóborolnak e megvadult szavak.
A gyilkos, hogyha büszkén *fölkél és újra lépked,*
Ártatlan lesz majd másutt, mert gömbölyű a lélek.

És itt van újra Káin, és tegnap este van:
Ágyáról épp feláll, vén, de mégse testtelen,
Tévét kapcsol ki, vécét húz le, kezet törölget,
Lefekszik, megkerülte ma is megint a Földet,
Végigvonult alatta az összes régi tette,
És mind helyes, hisz mindet belső parancsra tette…
S megsértődik ma is, ha a súlyuk rázuhan:
Te küldtél körbe-körbe, ne mondd, hogy élsz, uram!

November

2. **50 éve** hunyt el **SZILÁGYI DOMOKOS** (1938–1976) költő, író, irodalomtörténész, műfordító. A szatmárnémeti Kölcsey Gimnáziumban tanult, majd a Bolyai Tudományegyetem magyar szakának hallgatója volt. Az *Igaz Szó* és az *Előre* munkatársaként dolgozott, később szabadfoglalkozású íróként élt. Súlyos betegségével küzdve 1976-ban önkezével vetett véget életének. A kolozsvári Házsongárdi temetőben nyugszik egykori feleségével, Hervay Gizellával és fiukkal közös sírban. Első versei 1956-ban jelentek meg, első kötete (*Álom a repülőtéren*) 1962-ben látott napvilágot. A Forrás-nemzedék tagjaként indult, de hamar túllépett a nemzedéki és irányzati kereteken: önálló, szintézisteremtő költővé vált. Lírájában a klasszikus hagyomány és a modern költői nyelv különleges egységet alkot. Tudatos verskultúrája, nyelvi leleménye és széles műveltsége révén új hangot teremtett a romániai magyar irodalomban. Költészetének központi témái a lét bizonytalansága, a magány, a kiszolgáltatottság és az emberi szolidaritás kérdései. Verseiben erősen jelen van a bibliai nyelvi és gondolati hagyomány, valamint az egzisztenciális létérzés. Szerepverseiben történelmi és kulturális példákon keresztül az emberi sors egyetemességét kutatta. Szilágyi Domokos életműve a modern magyar líra egyik legeredetibb, filozofikus hangú költészetévé vált.

Héjjasfalva felé

I

Lihegve fordult vissza. Már
ha itt vagy: hát szemből, Halál!

III

Civil őrnagy. Nincs lova se.
S reménytelen szerelmese

(Nemcsak ő s hona: tenhazád
is vérzik itt – tudod, kozák?)

Nem ágyban, nem párnák között.
De így se! – Nagy kötést kötött

– hol a kivívott diadal?
melyért még az ő fiatal

élete sem kár! semmi se!
ha hősökért zeng gyászmise,

hősökért, akik istenek
módjára erőt vettenek

a zsarnokságon! – Ó, de így!
ravasz, alattomos, irigy

sors martalékaként! – Ha már
halni kell: hát szemből, Halál!

Az örökéletre valót
így keresi meg – a halott.

II

Papírok, szétszórt iratok
a test mellett. Nem-siratott

hulla – egy a többi között:
hisz végképpen levetközött

– levetkőztették! – e tüzes
életből. – Távozol – fizess!

Halál, ó szörnyű uzsorás!
– Hisz úgyis őrölte a láz,

a lelki, testi – – kell-e még
idézni izzó szellemét – – –

dehogy. Itt van. Hivatlanul.
Örök plebejus: Ő az úr.

a szabadságnak. Lásd, kozák,
tiédnek is. Elátkozád,

„fugva, husztuzva" – és ölöd.
Itt, Fejéregyháza fölött.

Kortársaid legjobbikát
döfi át bosszuló pikád.

IV

Napszállta? – már ki éri meg?
Még visszanéz. Szalad. Liheg.

Van út – kiút nincsen. – Ha már
halni kell: hát szemből, Halál!

Szemből, szívem, egyem, valóm.
Hadd lássalak még meghalón.

Érezzelek, tapintsalak.
Aztán nincs már kín, nincs salak,

verejték, szégyen, semmi gond.
Mért fut az élet, a bolond?

utolsó percig! – Nincsen ír rá,
toll, tinta, kéz, amely leírná,

agy, hogy fölfogja, lássa szem.
„El vagyok veszve, azt hiszem."

3. **90 éve** született **BUDA FERENC** (1936–2025) költő, műfordító. Középiskolai tanulmányait Debrecenben kezdte, majd a Fazekas Mihály Gimnáziumban folytatta, ahol a költő Kiss Tamás indította el irodalmi pályáján. A költészet mellett a képzőművészet és a néprajz is érdekelte, végül a debreceni egyetem magyar–orosz szakán tanult. Az 1956-os forradalom idején írt versei miatt egyéves börtönbüntetésre ítélték. Szabadulása után éveken át segéd- és betanított munkásként dolgozott, majd 1963-ban rehabilitálták, befejezhette egyetemi tanulmányait, és tanárként helyezkedett el. Később a Bács-Kiskun

Megyei Levéltár munkatársa, valamint a *Forrás* folyóirat szerkesztője, illetve főmunkatársa lett. Első verseskötete 1963-ban jelent meg, gyűjteményes kötete 1992-ben és 2006-ban. A líra mellett prózát és műfordításokat is publikált, emellett faragással, valamint bőr- és fémművességgel is foglalkozott. Gazdag életművét a népi kultúra, a történelem, a keresztény hagyomány és a személyes sorsélmények egyaránt formálták. „*Időről időre el-eltöprengtem rajta: ki vagyok, mi vagyok én, s vajon mi értelme mindannak, amit művelek? Ma úgy gondolom: nem több s talán nem kevesebb – afféle rezgő húr vagy membrán vagyok ég és föld, ember és világ, ember és ember között. Ezért ha magamban beszélek is, szavaimat úgy alakítom, mintha mások is hallgatnák, mintha mások is hallanák, hisz a hangszer teste, a rezonanciaszekrény nem egyéb, mint a közösség, álljon bár hat-nyolc főből, tízmillióból – vagy hatmilliárdból. Sokáig abban a hiszemben éltem, hogy csak a magam erejéből jutottam előbbre. Ma már tudom: magasba mindenkor a mások szíve és karja emelt: Szüleimé, szeretteimé, felebarátaimé, anyanyelvem távoztuk után is élő apostolaié. Olykori vissza-visszahulltomért pedig egyedül csak magamat okolhatom.*”

Isten szalmaszálán – Portréfilm Buda Ferencről:
https://www.youtube.com/watch?v=n8JVQp2fY8s

Messzehordó

Messzehordó síneken
a múlt időt cipelem.
Távolságok fénye nő,
de ellenáll a jövő,
s a fakuló ég alatt
hajszál-hitem fennakad.

Állok a sorsom fölött,
párázó ablak mögött
álmatlan, kék éjszaka.
Árnyékom lengő kasza.
Húsz évem elvágtatott,
lüktető sínen robog,
füst-függöny, korommező
kíséri mindkétfelől.
Árnyékom lengő kasza,
húsomban húsz év vasa,
kísér füst, szálló korom
s zöld part: a gyermekkorom.

Messzehordó síneken
messzi kattog a szívem.
Csüngenek imitt-amott
tövig égett csillagok.

13. A **magyar nyelv napja.** 1844-ben ezen a napon fogadták el a magyart államnyelvvé tevő 1844. évi II. törvényt. Az emléknap igyekszik ráirányítani a közfigyelmet a magyar nép szellemi-kulturális öröksége és nemzeti identitása alapját jelentő magyar nyelvre.

27. **20 éve** hunyt el **HATÁR GYŐZŐ,** született Hack Viktor (1914–2006) építész, író, költő, műfordító, filozófus. 1957 és 1976 között a BBC magyar adásának munkatársa volt, huszonöt éven át angol diplomatákat tanított magyarra a brit külügyminisztérium megbízásából. Az emigrációban bontakozott ki igazán sokoldalú írói és gondolkodói életműve. Regényei, versei, filozófiai művei, esszéi és műfordításai rendkívüli szellemi gazdagságról, nyelvi invencióról és autonóm gondolkodásról tanúskodnak. Hosszú emigrációja alatt szoros

kapcsolatot tartott fenn a nyugati magyar irodalmi műhelyekkel, miközben művei fokozatosan Magyarországon is ismertté váltak. 1989 után rendszeresen hazajárt és publikált Magyarországon. Határ Győző élete végéig rendkívüli szellemi frissességgel dolgozott. Életművének középpontjában a szabadság, a szellemi függetlenség és a gondolkodás feltétlen igénye állt. „*Határ-ember ő a szó szoros értelmében: »hidat épít« földi-érzéki és magaslati-szellemi valóságszféráink között, felmutatva a kettő szerves egymásba-épülését, dialektikus összetartozását.*" (G. Komoróczy Emőke: *Határ Győző életműve*)

Hazátlanul (részlet)

míg éltem, az Óhazának nem volt számomra ideje

mostmár nekem nincs többé az Óhaza számára időm: nemsokára minden tengeren túl – egyesülhetek a teljes hazátlanokkal

megtettem-e mindent érted, Tengertelen Sziget odaát Európában, értetek: megtettem-e? Mert aki rosszul szeretett: gyűlölt; de aki jól gyűlölt: szeretett; szerettelek-e azzal a szentágostoni gyűlölettel, aminek elvakult szigora az öncsonkításig mehet – megcsonkultam-e érted, miattad odaát Európában?

December

22. **20 éve** hunyt el **LÁZÁR ERVIN** (1936–2006) író. A Tolna megyei Alsó-Rácegrespusztán nevelkedett, műveihez az ihletet nagyrészt gyermekkorának élményeiből merítette. 1959-től újságíróként dolgozott, 1971 és 1989 között szabadfoglalkozású íróként, majd konzervatív lapok munkatársaként tevékenykedett. Az elsősorban meséiről ismert író első novellája 1958-ban jelent meg a *Jelenkor* című folyóiratban. Egyedi, játékos nyelvezete és különleges képzeletvilága miatt írásai gyermekek és felnőttek körében egyaránt népszerűek. Számos művét feldolgozták színházi előadás, film és rádiójáték formájában, emellett maga is írt hangjátékokat. 1964-ben jelent meg *A kisfiú meg az oroszlánok*, amelyet Réber László illusztrált; ettől kezdve hosszú éveken át alkottak együtt. Egyetlen regénye az 1971-ben megjelent *A fehér tigris*. *Berzsián és Dideki* című meseregényéért 1982-ben nemzetközi Andersen-diplomát kapott. *Ó, be szép az élet, s minden más madár* című hangjátéka elnyerte a Magyar Rádió 1986. évi kishangjáték-pályázatának első díját. *Csillagmajor* című novelláskötete szeretett szülőföldjének, Rácegrespusztának állít emléket.

2027

Január

3. **20 éve** hunyt el **NAGY GÁSPÁR** (1949–2007) költő, író, szerkesztő. Tanulmányait a Pannonhalmi Bencés Gimnáziumban, majd Szombathelyen népművelés és könyvtár szakon végezte. Szombathelyi kezdő költőként ismerkedett meg a Kilencekkel. Az ő segítségükkel talált rá mestereire: Nagy Lászlóra, Kormos Istvánra, Weöres Sándorra, később Jékely Zoltánra és Pilinszky Jánosra. Szerkesztőként dolgozott a Móra Ferenc Könyvkiadónál, majd 1988-tól a *Hitel* című irodalmi folyóiratnál. 2004-től a Magyar Katolikus Rádió kulturális szerkesztőségét vezette. Költői életművének fontos része volt az 1956-os forradalom és szabadságharc emlékének őrzése és eszméinek felmutatása. Már 1971-ben így fogalmazott: „*Ösztönösen azokra figyelek, akik azt bizonyítják, hogy a költészet töretlen gerincek kopogtatása, s nem hiszik, hogy a segesvári és szárszói tragédia mindegy lenne az anyaföldnek.*" Több költeményét, köztük *A Fiú naplójából* (1981) és az *Öröknyár: elmúltam 9 éves* (1983) című verseket az 1989-es politikai rendszerváltás szellemi előkészítőjeként tartják számon. Utóbbi szerzeménye Nagy Imre (kezdőbetűiből: NI) jelöletlen sírjára utal. A cenzorok figyelmét ez elkerülte, így az *Új Forrás* 1984. októberi számában le is közölték. A lapszámot bezúzatták, Nagy Gáspár pedig kénytelen volt lemondani írószövetségi tisztségéről. Nagy Gáspár költészete gazdag hagyományt társít posztmodern elemeket is kamatoztató, groteszk és ironikus szemlélettel. Példa arra, hogy a nyitott, sokféle hagyományt és szemléleti irányt hasznosító költői szintézis ma is lehetséges. Művészete hiteles és érvényes megújítása a magyar irodalom közösségi felelősségtől, cselekvő történelmi jelenlétről mindenkor tanúságot tevő fő vonulatának.

A Fiú naplójából

… és a csillagos estben ott susog immár harminc
évgyűrűjével a drága júdásfa: ezüstnyár rezeg
susog a homály követeinek útján s kitünteti őket
lehulló ezüst-tallérokkal érdemeik szerint illőn…
…és ha jön a nyüszítve támadó gyávaság
a rémület hókuszpókusza? – akkor eljönnek ablakod
alá a szegényes alkuvások vénei-ifjai mint mindenre
elszánt hittérítők s beárad a dögszag: a teletömött
gyomor békessége meg az ígéretekkel megtelt szemek
tócsafénye és fénytelen homálya…
…csupán el kéne hinned… de nem hiszed hogy éppen
ők jöttek-szöktek el a maszkabálból hogy éppen ők
azok a független kutyák kik ideológiamentes csontokon
tökéletesítik a fölösleges morgást-harapást…
…nem tudom még hogyan viselem tartósan a szégyent
hogy együtt néztük ugyanazt az eget folyót hangyafészket
és másképp vert a szívem másért pirultam el
másért szorult ökölbe a kezem és másképp láttam

ugyanazt a fát ezüstlő éveinkkel sújtva súlyos emlékek
alatt recsegni-ropogni-hajladozni büszkén –
de ha több szégyen is társul velem akkor is csak így
mondhatom: míg a szem él látni kell fele-Barátaim!…

Öröknyár: elmúltam 9 éves

a sír
NIncs sehol
a sír a gyilkosok
a test se I T T
NIncs sehol
a test se O T T
a csont a gyilkosok
NIncs sehol
a csont

(p. s.)
egyszer majd el kell temetNI
és nekünk nem szabad feledNI
a gyilkosokat néven nevezNI!

Görömbei András: Két rendszerváltó vers
https://epa.oszk.hu/00000/00016/00089/030909.htm

22. A **magyar kultúra napja**, mert Kölcsey Ferenc 1823-ban ezen a napon fejezte be a Himnusz megírását.

Kosztolányi Dezső: Magyar vagyok, minthogy magyarul írok…

Magyar vagyok, minthogy magyarul írok,
magyarul mondom ámuldozva: tej
s magyarul mondom a halálos Ámент,
ha ingadozva hátradől e fej
s az elomló test végső reszketéssel
a levegőbe rázza vézna öklét
s egy mozdulattal és egy bús igével
egy lesz vele a rejtélyes öröklét.

Február

15. **80 éve** született **NÁDASDY ÁDÁM** (1947–2026) író, költő, nyelvész. 1970-ben szerzett angol–olasz szakos diplomát az ELTE-n, amelyhez egész pályafutása kötődik. Több mint négy évtizeden át tanított angol nyelvészetet, fonológiát és nyelvtörténetet. Rendkívüli hatású oktató volt: előadásai szellemesek, inspirálóak és nagy tudásról tanúskodtak, tanítványok nemzedékeit indította el a nyelvész pályán. Nyelvészként a leíró szemlélet következetes képviselője volt: azt vallotta, hogy a nyelvészet feladata a nyelvhasználat megfigyelése és

megértése, nem pedig az előírás. Ezt a szemléletet tudományos munkái mellett rádió- és televíziós szerepléseivel, előadásaival és ismeretterjesztő írásaival is széles körben népszerűsítette. Költőként, íróként és műfordítóként is maradandót alkotott. Dante, Shakespeare és számos angol nyelvű szerző műveinek fordítójaként a filológiai pontosságot a korszerű, élő magyar nyelvvel ötvözte. Sokoldalú műveltsége, szellemes humora és közéleti szerepvállalása a kortárs magyar szellemi élet egyik meghatározó alakjává tette.

Milyen kertem lesz?

Én nem hiszem, hogy halálom után
majd nézem valahonnan mások életét –
de akkor mit csinálok?
Hol lesz időm elgondolkodni mélyen,
hogy hogyan éltem, s mért volt érdekes
épp ez a néhány év, pár évtized?
Mikor tudok majd szembenézni azzal,
hogy nem nézek már szembe semmivel?
Hogyan fogom élvezni azt a létet,
amikor nem kell naptár, és a hold
kedvéért éjjel lemegyek a kertbe –
egyáltalán, miféle kertem lesz,
és mit növesztek benne? Fügefát,
hogy eltakarjam magam, amikor
majd jön és azt kérdezi: hol vagyok?

18. **A magyar szépprózа napja** az első, modern értelemben vett hivatásos magyar prózaíró, Jókai Mór születésére emlékezve.

Március

15. **A magyar sajtó napja**, mivel 1848-ban ezen a napon nyomtatták a magyar sajtó első szabad termékeit, a *Tizenkét pontot* és a *Nemzeti dalt*.

21. **A költészet világnapja.** Az ünnepnapot az UNESCO támogatásával hozták létre azzal a céllal, hogy a költészet eszközeivel támogassák a nyelvi különbségeket, esélyt adva a kis nyelvek fejlődésének.

27. **Színházi világnap.** A Nemzetközi Színházi Intézet ajánlatára a világ valamennyi országában köszöntik e napot: egy kiemelkedő művész fogalmazza meg világnapi üzenetét, amelyet fölolvasnak a világ színházaiban. A színházi világnap célja, hogy felhívja a figyelmet a színházművészet – és tágabb értelemben a kultúra – fontosságára, tisztelegjen a színészek, a színházi dolgozók előtt, kérje a közönség szeretetét és támogatását.

Április

1. **75 éve** hunyt el **MOLNÁR FERENC (**1878–1952) író a XX. századi magyar irodalom nemzetközileg egyik legismertebb alakja. Nevét elsősorban *A Pál utcai fiúk* tette világhírűvé, de drámái – köztük *Az ördög*, *Liliom* és *A testőr* – a világ számos színházának állandó repertoárján szerepelnek. Pályája újságíróként indult, majd íróként és drámaíróként nemzetközi sikereket ért el. Az 1920–30-as években a Broadway egyik legnépszerűbb szerzője volt, műveit számos nyelvre lefordították, és több alkalommal megfilmesítették. A második világháború idején az Egyesült Államokba emigrált, élete utolsó éveit New Yorkban töltötte. Kortársai szerint Molnár Ferenc kivételes színpadi érzékkel, páratlan dialógusírói tehetséggel és egyéni emberábrázolással teremtett maradandó életművet, amely máig a magyar irodalom legismertebb nemzetközi teljesítményei közé tartozik.

2. **A gyermekkönyvek nemzetközi napját** Andersen dán meseíró születésnapján tartják. Az ünnep célja, hogy a gyermekekkel megszerettessék az olvasást, a könyveket. Minden évben más-más ország vállalja az eseménysorozat szponzorálását, nevezetesen az adott ország megfogalmazza a nap jelmondatát, felkér egy neves írót, hogy ez alkalomból küldjön üzenetet a világ gyermekeinek, s egy képzőművészt, hogy tervezzen plakátot.

11. A **költészet napját** József Attila születésnapjára emlékezve 1964 óta ünnepeljük ezen a napon. Irodalmi estekkel, könyvbemutatókkal, költőtalálkozókkal, képzőművészeti kiállításokkal tisztelgünk a magyar líra előtt.

A Dunánál (részlet)

Anyám kún volt, az apám félig székely,
félig román, vagy tán egészen az.
Anyám szájából édes volt az étel,
apám szájából szép volt az igaz.
Mikor mozdulok, ők ölelik egymást.
Elszomorodom néha emiatt -
ez az elmulás. Ebből vagyok. „Meglásd,
ha majd nem leszünk!...” - megszólítanak.

Megszólítanak, mert ők én vagyok már;
gyenge létemre így vagyok erős,
ki emlékszem, hogy több vagyok a soknál,
mert az őssejtig vagyok minden ős -
az Ős vagyok, mely sokasodni foszlik:
apám- s anyámmá válok boldogon,
s apám, anyám maga is ketté oszlik
s én lelkes Eggyé így szaporodom!

A világ vagyok - minden, ami volt, van:
a sok nemzedék, mely egymásra tör.
A honfoglalók győznek velem holtan
s a meghódoltak kínja meggyötör.
Árpád és Zalán, Werbőczi és Dózsa -
török, tatár, tót, román kavarog
e szívben, mely e multnak már adósa
szelíd jövővel - mai magyarok!

... Én dolgozni akarok. Elegendő
harc, hogy a multat be kell vallani.
A Dunának, mely mult, jelen s jövendő,
egymást ölelik lágy hullámai.
A harcot, amelyet őseink vivtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.

Pilinszky János: József Attila

Katonája a mindenségnek,
bakája a nyomorúságnak,
teszünk azzal valamit is,
hogy a füvek zöldellő erejébe
visszahelyezzük a halottat?

Pilinszky János: Újra József Attila

Te: bakája a mindenségnek
Én: kadettja valami másnak.
Odaadnám tiszti kesztyűmet
cserébe a bakaruhának.

23. **A könyv és a szerzői jogok napja**, annak emlékére, hogy április 23-án halt meg William Shakespeare és Miguel de Cervantes. A nap célja, hogy felfedezzük az olvasás szépségét, és ösztönözzük egymást a könyvek forgatására.

Május

7. **200 éve** született **VAJDA JÁNOS** (1827–1897) költő, hírlapíró, műfordító A XIX. századi magyar líra egyik legkülönösebb és legfontosabb alakja, a romantika és a modern magyar költészet közötti átmenet meghatározó költője. Gyermekkorát a Fejér megyei Válon, egy erdészházban töltötte. Már fiatalon verseket írt, példaképe Petőfi volt. 1848-ban a Pilvax köréhez tartozó fiatal írók és költők között találjuk. Részt vett a szabadságharcban, hadnagyként szolgált, Világos után bujdosott, majd az osztrák hadseregbe sorozták. Hazatérése után újságíróként és szerkesztőként dolgozott. Az 1850–60-as években egyre határozottabban szembefordult a kor irodalmi és politikai irányzataival, radikális polgárosodást és európai szellemi nyitottságot hirdetett. Emiatt fokozatosan elszigetelődött, később Bécsben is élt. Életének utolsó évtizedeit magány, anyagi gondok és a meg nem értettség érzése kísérte. Költészetének

egyik legfontosabb témája a magány, a veszteség, a szerelem, a természet és az emberi lét értelmének keresése**.** Szerelmi lírájának központi alakja Gina, akinek emléke egész életén át visszatért verseiben. A *Húsz év múlva* a beteljesületlen szerelem és az idő múlásának egyik legszebb magyar költeménye; az elérhetetlen emléket a Mont Blanc örök hava teszi a maradandóság és a magány jelképévé. A *Harminc év után* ugyanezt a szerelmi emlékezetet már az idő véglegességének tudatával szólaltatja meg. Filozofikus költészetének jelentős darabjai *A vaáli erdőben*, *Az üstökös* és a *Nádas tavon*. *A vaáli erdőben* a természetben való megnyugvás, a visszavonulás és a halálvágy lírai megfogalmazása. *Az üstökös* a kivételes ember, a művész és a közösség közötti tragikus távolságot**,** a meg nem értettséget fejezi ki. A *Nádas tavon* pedig a világ bizonytalanságának, a valóság megismerhetetlenségének tapasztalatát emeli filozófiai szintre. Közéleti költészetében a szabadságharc eszménye, a nemzeti felelősség és a polgárosodás kérdései jelennek meg. *A virrasztók* című versében a költő és az értelmiségi felelősségét fogalmazza meg a Bach-korszakban. Vajda költészetének különlegessége, hogy a romantikus látásmódot már a modernség nyugtalanságával kapcsolja össze**.** Erőteljes személyessége, filozofikus kérdésfelvetései, szimbolikus képei és a magány tapasztalata már a későbbi modern magyar lírát, mindenekelőtt Ady költészetét előlegezik. Ezért nevezhetjük Petőfi és Ady közötti hídnak: a népies egyszerűségtől és a romantikus látásmódtól eljut a szimbolikus, modern költői kifejezésig.

Húsz év múlva

(Gina emlékkönyvébe)

Mint a Montblanc csucsán a jég,
Minek nem árt se nap, se szél,
Csöndes szívem, többé nem ég;
Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
Versenyt kacérkodik, ragyog,
Fejemre szórja sugarát;
Azért még föl nem olvadok.

De néha csöndes éjszakán
Elálmodozva, egyedül -
Mult ifjuság tündér taván
Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szivem kigyúl,
Mint hosszu téli éjjelen
Montblanc örök hava, ha túl
A fölkelő nap megjelen...

Helyey László előadásában
https://www.youtube.com/watch?v=GQUzCHOBsPw

Nyári dél

Fejem fölött a nap, körültem
Oly csöndes, néma rengeteg,
Nem rezg a lomb; ha zöld nem volna,
Azt gondolnám: megdermedett.

Az erdő mintha hallgatózva
Elfojtaná lélekzetét:
Tán várja, vagy hallgatja épen
A teremtő rendeletét?

Vagy tán az isten átölelte
Ezt a virágos csillagot,
S midőn szerelmét rálehelli:
Csupán szeme, a nap ragyog?...

26. **25 éve** hunyt el **ORBÁN OTTÓ** (1936–2002) költő, esszéíró, műfordító. Csodagyerekként indult, majd a magyar irodalom egyik legműveltebb, poeta doctus alkotójává vált. Költészetében sokféle hagyományt ötvözött: az újholdas tárgyiasságot, a látomásos-mitikus lírát és az amerikai beatköltészet hatását. Egész pályáját a hagyomány és a megújulás egyensúlyának keresése jellemezte. Történelemszemlélete az évek során egyre borúlátóbbá vált: a fejlődés eszméje helyett az emberi sors és a történelem körforgását hangsúlyozta. Lírájában egyszerre van jelen az élet értelmetlenségének felismerése és az újrakezdés reménye. Költészetét a lelkes hit és az ironikus önreflexió különleges egysége teszi egyedivé. Legismertebb versei: *Szegénynek lenni, Arany János a Múzeumkertben, Költő a hetvenes években, A XX. század költői, A magyar népdalhoz.*

A XX. század költői

Kidöglik alólam a vers Richard alól a ló
Letűnik a színről egy generáció

a nemzedékem Viszi vereségeit
rögeszméjét hogy ő majd igenis segít

a századokon át nem gyógyuló bajon
mert ő a képzelet és a forradalom

pedig csak seggencsúszás önbíztatás mánia
Egyikünkbôl sem lett isten fia

csak irodalmi sztár vagy népvezér
Bár közben ahogy szokás folyt a vér

És viharfelhők villámlás véreres ég
Kívül-belül füstölgő vereség

Mi csillog mégis itt Miféle szerelem
lidérces szelleme játszik velem

hogy a rám maradt beszédes csodát
épségben sértetlenül adjam át

Csak tudnám nyöszörgök kinek-minek
A senkinek súgja a senmminek

Mert ez nem egy az eszközök közül
ezen fény szikrázik ezen köd ül

mint hegy csúcsán Ez él Ez az hogy élsz
Egy porcikájában a végtelen egész

és egyikükre sincs meggyőző magyarázat
Elbukik föltámad megalázkodva lázad

majd végigver mindent mint a tavasz zöld ostora
a tetszhalott ágat Ne add föl Ne add föl soha

Június

5. **10 éve** hunyt el **JÓKAI ANNA** (1932–2017) író, költő. Az 1950-es években többféle értelmiségi munkát végzett, majd 1956-ban megkezdte tanulmányait az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, ahol 1961-ben magyar–történelem szakos tanári diplomát szerzett. Első novellája 1966-ban jelent meg, első regénye, a *4447* két évvel később látott napvilágot. 1974-től szabadfoglalkozású íróként dolgozott. Műveinek visszatérő témái a pedagógusi hivatás, az emberi kapcsolatok, a szeretet lehetősége és a közöny elleni küzdelem. Regényeiben fontos szerepet kapnak a keresztény értékek és a spiritualitás kérdései. Jókai Anna életművének fontos állomásait azok a regények jelzik, amelyekben az emberi lét erkölcsi, közösségi és spirituális kérdéseit vizsgálja. A *Tartozik és követel* (1970) az emberi felelősség és önvizsgálat regénye. A mű középpontjában az erkölcsi számvetés áll: hogyan viszonyul az ember saját döntéseihez, múltjához és másokhoz fűződő kapcsolataihoz. A *Napok (*1972) nagy ívű család- és társadalomregény, amely a XX. századi magyar történelem tapasztalatait az egyéni sorsok felől mutatja meg. Jókai Anna ebben a művében is azt kutatja, miként őrizhető meg az emberi méltóság a történelem változásai és a kapcsolatok válságai között. A *Mindhalálig* (1974) az élet értelmének, a hűségnek és a helytállásnak a kérdéseit állítja középpontba. A regényben már erőteljesen megjelenik az a szemlélet, amely szerint az emberi élet nem csupán társadalmi és lélektani, hanem erkölcsi és transzcendens kérdés is. *A Jákob lajtorjája* (1982) Jókai Anna spirituális gondolkodásának egyik legjelentősebb műve. A bibliai utalásokat is felhasználó

regény az ember belső útját, önmeghaladásának lehetőségét és a földi lét magasabb értelmének keresését vizsgálja. A *Ne féljetek* (1998) az írónő késői korszakának egyik legfontosabb alkotása. A regény az öregedés, a veszteség, a halál és a szeretet kérdéseit járja körül, miközben a hit és az elfogadás lehetőségét keresi. Jókai Anna életművének egyik összegző műve, amelyben az emberi lét végső kérdései kerülnek előtérbe.

17. **100 éve** született **SÜTŐ ANDRÁS** (1927–2006) író. Pályája újságíróként indult. Tanulmányait Kolozsváron végezte, majd több erdélyi lap munkatársa és szerkesztője lett. Az 1950-es évek politikai viszonyai miatt egyre inkább eltávolodott a hivatalos kultúrpolitikától, később Marosvásárhelyen dolgozott szerkesztőként. Prózai és drámai műveiben az erdélyi magyarság sorsát, az anyanyelv, az identitás és az emberi méltóság kérdéseit vizsgálta. Legismertebb művei közé tartozik az *Anyám könnyű álmot ígér*, az *Engedjétek hozzám jönni a szavakat* és az *Advent a Hargitán.* A Ceaușescu-rendszer idején műveit korlátozták, személyét is gyakran zaklatták. 1990-ben, a marosvásárhelyi fekete március idején súlyosan megsérült, egyik szemét elvesztette. Életművével a XX. századi erdélyi magyar irodalom meghatározó alakjává vált. Sütő András történelmi drámái a romániai magyar dráma megújulásának meghatározó alkotásai. Drámatrilógiája – *Egy lócsiszár virágvasárnapja, Csillag a máglyán, Káin és Ábel* – a hatalom és szabadság, az egyéni felelősség és az erkölcsi döntés kérdéseit vizsgálja történelmi példákon keresztül. Az *Egy lócsiszár virágvasárnapja* a hatalommal szembeni kiszolgáltatottság és a lázadás erkölcsi dilemmáját mutatja be Michael Kohlhaas történetén keresztül. A *Csillag a máglyán* Kálvin és Szervét konfliktusában a hatalom és a lelkiismereti szabadság összeütközését ábrázolja, árnyaltan vizsgálva az igazság és a tekintély viszonyát. A trilógia záródarabja, a *Káin és Ábel* bibliai alaphelyzetből kiindulva az emberi szabadságvágy és a megalkuvás kérdését emeli egyetemes szintre. Sütő drámáinak központi gondolata, hogy az ember méltóságát a szabadság vállalása és az erkölcsi felelősség őrizheti meg. Történelmi témái mögött mindig a XX. század tapasztalatai, különösen a kisebbségi lét, a hatalommal való szembenállás és az identitás kérdései jelennek meg.

25. A **Karinthy-gyűrű átadása.** A Karinthy-gyűrűt 1975 óta minden évben Karinthy Frigyes születésének évfordulóján osztják ki a Rádiókabaré kiemelkedő teljesítményt nyújtó szerzőinek, előadóinak. Alapítója és adományozója a Magyar Rádió elnöke.

29. **80 éve** született **CSAPLÁR VILMOS** (1947–) író. Pályája a hetvenes években indult. Első novelláskötete, a *Lovagkor* 1971-ben, első regénye, a *Két nap, amikor összevesztünk* 1972-ben jelent meg. Korai műveiben a fiatal nemzedék kiábrándultságát, értékvesztett világát ábrázolta ironikus, kísérletező hangon. A nyolcvanas évektől egyre inkább a történelem és a társadalom működése foglalkoztatta. Regényeiben gyakran vizsgálja, hogyan alakítja az egyén sorsát a politika és a hatalom. Fontos művei közé tartozik az *Egy látkép története*, az

Igazságos Kádár János, a *Vadregény*, valamint a nagy sikert aratott *Hitler lánya* (2009), amelyben a történelmi tényeket fikcióval és iróniával keverve gondolja újra. Csaplár prózájának egyik legjellemzőbb vonása a történelemmel való játék: a múlt ismert eseményeit új nézőpontból, gyakran groteszk és ironikus módon mutatja be. Műveiben a történelem nem lezárt múlt, hanem az emberi sorsokat alakító, újraértelmezhető tapasztalat. *„Valahogy másként működik az agya, más kerékre jár, mint amit megszoktunk. Olyan összefüggéseket, rejtett okokat, motivációkat vesz észre, amelyek a hallgatóját először meglepik, aztán rájön, hogy ebből az új nézőpontból ő is jobban megérti önmaga gondjait. Nyilván ebből a képességéből fakadnak a történelemmel foglalkozó esszékötetei is. Másképpen néz a történelemre, emberekre, összefüggésekre, mint az megszokott."* (Kerékgyártó István)

2026

Augusztus

9. **250 éve,** 1776-ban Mária Terézia **Fiumét a** Tengermellékkel együtt a **Magyar Szent Korona tartozékának ismerte el.** Fiume jogállását az 1779. április 23-án kiadott oklevél véglegesen rendezte, így a kikötőváros a Magyar Koronához közvetlenül kapcsolódó, külön jogállású területté (corpus separatum) vált. Ez a jogállás – leszámítva az 1848/49-es szabadságharc és a horvát kiegyezés közötti időszakot – 1918-ig fennmaradt, és Fiume ez idő alatt Magyarország legfontosabb tengeri kapujává vált.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1779-aprilis-23-maria-terezia-magyarorszaghoz-csatolja-fiumet

29. **500 éve**, 1526-ban **zajlott le a mohácsi csata**, a Magyar Királyság történetének egyik legfontosabb fordulópontja, amely a középkori magyar állam területi egységének megbomlásához és az ország későbbi három részre szakadásához vezető folyamat kezdetét jelentette. Az 1526-os török hadjáratot I. Szulejmán szultán személyesen vezette. A magyar csapatok nem tudták megakadályozni az oszmánok Dráván történő átkelését. A Mohács közelében megtartott haditanácson heves vita alakult ki arról, hogy vállalják-e az ütközetet, vagy inkább vonuljanak vissza annak érdekében, hogy bevárhassák Frangepán Kristóf horvát bán és Szapolyai János erdélyi vajda seregeit. Végül az a döntés született, hogy a magyar sereg vállalja a csatát a mohácsi síkon az oszmán hadakkal. A Tomori Pál kalocsai érsek által vezetett támadás kezdetben eredményesnek bizonyult, de néhány óra alatt a török túlerő felőrölte a magyar csapatokat. II. Lajos magyar király menekülés közben, a Csele falu közelében fekvő ingoványos területen vízbe fulladt. A csatát követően az oszmánok ellenállás nélkül foglalták el Budát, de ekkor még nem került sor a főváros tartós megszállására.

https://mohacs500.hu/1526-evi-mohacsi-csata
https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1526-augusztus-29-a-mohacsi-csata

Szeptember

7. **50 éve** hunyt el **KÉTHLY ANNA** (1889–1976) szociáldemokrata politikus, az Országgyűlés második női képviselője. Az I. világháború végén csatlakozott a Magyarországi Szociáldemokrata Párthoz, politikai pályája a Tanácsköztársaság bukását követően bontakozott ki. 1922-ben választották először országgyűlési képviselővé. A két világháború közötti időszakban elsősorban társadalmi és szociális kérdésekben szólalt fel, különös figyelmet fordítva a munkásság helyzetére, az oktatásra és a népegészségügyre. 1942-ben

Bajcsy-Zsilinszky Endrével együtt fellépett az újvidéki vérengzés ellen, ezért jobboldali támadások és fenyegetések érték. Amikor óvatosságra intették, a később szállóigévé vált mondattal válaszolt: „*Aki fél, menjen cukrászkisasszonynak*!”. A második világháború után a pártnak ahhoz a szárnyához tartozott, amely kiállt a parlamenti demokrácia mellett. Egy 1946-os beszédében így fogalmazott: „*Én, a szociáldemokrata azt mondom, hogy a demokráciát csak annak hármas egységében fogadom el. A társadalmi és politikai demokrácia, amely az Emberi Jogok Kiáltványában és a Függetlenségi Nyilatkozatban megteremtette az ember egyenlőségét, megfogalmazta az ember beleszólási jogát a politikai intézmények megalkotásába és kialakításába, ez a két elem hatástalan és értéktelen a harmadik, a hiányzó elem nélkül és ez a gazdasági elem*.” 1948-ban, amikor a kommunisták a szociáldemokraták beolvasztására törekedtek, Kéthly Annát mint az egyesülést ellenző politikust kizárták a pártból, megfosztották képviselői mandátumától, majd 1950-ben az ÁVH letartóztatta. Több mint három évig vádemelés nélkül tartották fogva, majd életfogytiglani börtönbüntetésre és teljes vagyonelkobzásra ítélték. Ügyét 1954-ben felülvizsgálták, és egyéni kegyelemmel szabadult. Az 1956-os forradalom idején újjászerveződő Szociáldemokrata Párt vezetője lett, és a Nagy Imre-kormányban államminiszteri tisztséget vállalt. A forradalom leverése után emigrációba kényszerült, de külföldön is folytatta politikai tevékenységét, kiállva a demokratikus értékek mellett.

https://helsinki.hu/esemeny/november_16_kethly_anna_szuletesenek_napja_192/

16. **150 éve** hunyt el gróf **MIKÓ IMRE** (1805–1876) művelődéspolitikus és történetíró. Régi székely főnemesi családból származott, és egész életében Erdély kulturális, gazdasági és közéleti fejlődéséért dolgozott, ezért kortársai „Erdély Széchenyijeként” emlegették. A szabadságharc leverését követően jelentős szerepet játszott többek között a kolozsvári színház csődtől való megmentésében és az Erdélyi Országos Múzeum létrehozásában. A kiegyezés után Andrássy Gyula első kormányának közmunka- és közlekedésügyi miniszteréként tevékenykedett. 1867-ben a Magyar Történelmi Társulat első elnökévé választották, ezt a tisztséget haláláig töltötte be.

https://ujkor.hu/content/a-magyar-tortenelmi-tarsulat-elso-elnoke-grof-miko-imre

23. **225 éve** hunyt el **PRAY GYÖRGY** (1723–1801) jezsuita történetíró. Az elemi iskolát Pozsonyban végezte, majd a jezsuiták ottani gimnáziumában tanult, ezután belépett a jezsuita rendbe. A nagyszombati egyetemen bölcsészetből szerzett doktori fokozatot, majd több helyen tanított. Pozsonyi tartózkodása idején az ottani káptalani levéltárban találta meg a *Halotti beszéd és könyörgés*t, amely a magyar nyelv legrégebbi összefüggő emléke. A szöveget tartalmazó kódex

később a Magyar Nemzeti Múzeum, majd az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményébe került, amit Toldy Ferenc később Pray Györgyről nevezett el.

https://ujkor.hu/content/egy-tortenettudos-a-18-szazadban-pray-gyorgy-1723-1801

Október

5. **100 éve** hunyt el **JÁSZAI MARI** (1850–1926) színművész. Krippel Mária néven született, nehéz körülmények között nevelkedett. Színészi pályáját Hubay Gusztáv társulatánál Székesfehérvárott kezdte. Ezt követően Budán és Kolozsvárott szerepelt, ahol tehetségével hamar ismertté vált. 1872-ben a Nemzeti Színház tagja lett, ahol a nagy tragikus szerepek egyik legjelentősebb magyar megformálójává vált. Pályafutása során mintegy háromszáz szerepet játszott el. Legismertebb alakításai közé tartozott Shakespeare *Hamlet* című drámájának Gertrúd királynéja, Szophoklész *Antigoné* című tragédiájának címszerepe, valamint Katona József *Bánk bán* című drámájának Gertrudis királynéja. 1901-ben a Nemzeti Színház örökös tagjává választották, és a magyar színművészet egyik meghatározó személyiségévé vált. Nevét viseli a magyar színházművészet egyik legfontosabb állami elismerése.

6. Az **aradi vértanúk emléknapja**, mivel 1849-ben ezen a napon végeztek ki Aradon 13 honvéd főtisztet: Lázár Vilmost, gróf Dessewffy Arisztidet, Kiss Ernőt, Schweidel Józsefet, lovag Poeltenberg Ernőt, Török Ignácot, Láhner Györgyöt, Knézich Károlyt, Nagysándor Józsefet, gróf Leiningen-Westerburg Károlyt, Aulich Lajost, Damjanich Jánost, gróf Vécsey Károlyt, valamint Pesten, a mai Szabadság tér helyén álló Újépületben gróf Batthyány Lajos volt miniszterelnököt.

https://oktober6.kormany.hu/vertanuk-emlekezete

11. **25 évvel** ezelőtt, 2001-ben **adták át újra a**z Esztergomot és Párkányt összekötő **Mária Valéria hidat.** A hidat 1944 őszén, a második világháború végén a visszavonuló német hadsereg rombolta le, és csak 57 évvel később építették újjá, helyreállítva ezzel a két település közötti közvetlen kapcsolatot.

12. **450 éve** hunyt el **I. MIKSA** (1527–1576) 1564-től magyar és cseh király, illetve II. Miksa néven német-római császár, akit a reformáció eszméivel való szimpatizálása miatt „lutheránus" Habsburgként is emlegettek. Uralkodása egyik legfontosabb feladatának a Magyar Királyság török elleni védelmének megszervezése tekinthető. Nevéhez fűződik több végvár megerősítése és a török elleni védekezés katonai rendszerének továbbfejlesztése.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1563-szeptember-8-i-miksa-magyar-kiraly-koronazasa-pozsonyban

13. **350 éve** született **II. APAFI MIHÁLY** (1676–1713) erdélyi fejedelem, I. Apafi Mihály és Bornemisza Anna fia. Ötéves korában az erdélyi rendek fejedelemmé választották, de apja 1690-ben bekövetkezett halála után mégsem léphetett a fejedelmi székbe kiskorúsága és az Erdélyre is igényt tartó Habsburg uralkodó miatt. Az 1691-ben I. Lipót által kiadott Diploma Leopoldinum biztosította a rendi berendezkedés és a vallásszabadság fennmaradását Erdélyben, ugyanakkor II. Apafi Mihály számára csak huszadik életéve után tette lehetővé a fejedelmi hatalom tényleges gyakorlását, akkor is a Habsburgok hűbéreseként. 1696-ban azonban erre nem került sor, sőt Bécsbe internálták. II. Apafi Mihály többé nem térhetett vissza Erdélybe, ottani birtokait is el kellett adnia, sőt 1701-ben fejedelmi címéről is lemondatták I. Lipót javára, cserébe birodalmi hercegi rangot és évi kegydíjat kapott.

https://mult-kor.hu/nelkulozes-kozepette-erte-a-veg-ii-apafi-mihalyt-20250128

29. **350 éve** született **CSÁKY MIHÁLY** (1676–1757) kuruc generális, II. Rákóczi Ferenc egyik hadvezére. A szabadságharc bukása után külföldre menekült, végül Rodostóban telepedett le, ahol a fejedelem emigráns udvarának tagja lett. Rákóczi halála után, a kuruc emigráció vezetőjeként tartották számon.

November

4. **175 éve** született Pesten **DÉCHY MÓR** (1851–1917) utazó, alpinista, földrajzkutató és akadémikus. Hét expedíciót vezetett a Kaukázusba, ahol a hegység földrajzi és földtani viszonyait, gleccsereit és eljegesedését kutatta, valamint megmászta az Elbruszt és a Kazbeket. A Kaukázusról készített fényképei és háromkötetes tudományos munkája révén a hegység kutatásának egyik úttörőjévé vált.

https://orient-projekt.hu/eletrajzi-adatlapok/dechy-mor

11. **500 éve**, 1526-ban **koronázták királlyá Szapolyai János**t. II. Lajos halála után a rendek nagyobbik része őt választotta meg az 1505-ös rákosi végzésre hivatkozva, amely szerint a magyar trónra külföldi dinasztiából nem emelnek többé királyt. A székesfehérvári koronázást a mohácsi csatában elhunyt esztergomi érsek helyett a nyitrai püspök végezte a Szent Koronával. Szapolyainak azonban nem sikerült uralmát megszilárdítania, mert néhány héttel később Pozsonyban Habsburg Ferdinándot is királlyá választották.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1526-november-11-szapolyai-janos-koronazasa

13. **50 éve** hunyt el Budapesten **ROTHSCHILD KLÁRA** (1903–1976) divattervező. 1934-ben nyitotta meg önálló szalonját a Deák Ferenc téren, amely hamarosan a fővárosi elit egyik kedvelt divatüzletévé vált. Vendégei között politikusok,

diplomaták, művészek és világsztárok is megfordultak, 1940-ben ő tervezte Edelsheim-Gyulai Ilona, Horthy István menyasszonyának esküvői ruháját.

https://qubit.hu/2020/01/16/sajat-hiusaga-vitte-sirba-rotschild-klarat-a-voros-divatdiktatort

23. **500 évvel ezelőtt**, 1526-ban a **KARTHAUZI NÉVTELEN** befejezte magyar nyelvű prédikáció- és legendagyűjteményét a lövöldi kolostorban. A később Érdy-kódexként ismertté vált kézirat szentek életrajzait, legendákat, ünnepi szövegeket, prédikációkat is tartalmaz, és a késő középkori magyar nyelv és vallásos irodalom egyik legfontosabb emléke.

https://nyelvemlekek.oszk.hu/ism/erdykodex

25. **75 éve** hunyt el **FRIEDRICH ISTVÁN** (1883–1951) politikus, Magyarország miniszterelnöke (1919. augusztus 7. – november 24.). Mérnöki tanulmányait követően Budapesten és Berlinben jogot is hallgatott, majd 1908-ban Mátyásföldön gépjavító műhelyt, később vasöntödét és gépgyárat alapított. Az I. világháború végén bekapcsolódott a politikai életbe, a Károlyi-kormány hadügyi államtitkára, majd 1919-ben rövid időre miniszterelnök lett, képviselőként egészen 1939-ig politizált. A hazai labdarúgásban játékosként és sportvezetőként is aktív volt. 1904-ben a magyar válogatottban is pályára lépett, később a Magyar Labdarúgó Szövetség elnöki tisztét is betöltötte. 1951-ben a Grősz-per mellékperében koncepciós vádak alapján 15 év börtönre ítélték. Még ugyanabban az évben meghalt a váci börtönben. 1990-ben rehabilitálták.

https://forumhungaricum.hu/kulturkincs/egy-valogatott-focista-lett-akkor-magyarorszag-miniszterelnoke/

December

11. **675 éve**, 1351-ben hirdette ki I. (Nagy) Lajos király az **ősiség törvényét**, mely kimondta, hogy a nemesi birtokok nem idegeníthetők el szabadon, hanem a család férfiági kihalása esetén visszaszállnak a koronára. A rendelkezés célja a nemesi birtokállomány megőrzése és a királyi birtokadományozási jog fenntartása volt. Az ősiség törvénye az 1848-as áprilisi törvényekig érvényben maradt.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1351-december-11-nagy-lajos-kiraly-kihirdeti-az-osiseg-torvenyet

12. **550 éve**, 1476-ban Székesfehérváron **Aragóniai Beatrixot** magyar **királynévá koronázták.** A Nápolyból érkező, művelt Beatrix jelentős szerepet játszott az itáliai humanista kultúra és a reneszánsz művészet magyarországi meghonosításában.

14. **275 éve**, 1751-ben **alapította meg** Mária Terézia **a Theresianum Katonai Akadémiát**, a Habsburg Birodalom tisztképző intézményét, amely korszerű katonai vezetésre és hadtudományokra oktatta a leendő tiszteket.

https://mki.gov.hu/hu/hirek-hu/minden-hir-hu/theresianum-nagy-luttenberger-mki

17. **500 éve**, 1526-ban **Habsburg Ferdinánd** osztrák főherceget és cseh királyt **magyar királlyá választották** Pozsonyban. Ferdinánd a Jagelló–Habsburg házassági szerződések alapján támasztott öröklési igényt a magyar trónra, amelyet a mohácsi csatát követően a magyar rendek kisebbik része támogatott. Uralkodásának első időszakát meghatározta a szintén magyar királyi címet viselő Szapolyai Jánossal folytatott küzdelem.

https://ujkor.hu/content/i-ferdinand-es-a-magyar-rendek-1541-1564

17. **475 éve**, 1551-ben alvinci kastélyában meggyilkolták **FRÁTER GYÖRGY** (1482–1551) horvát származású magyar államférfit, bíborost, esztergomi érseket. Pálos szerzetesként lépett Szapolyai János szolgálatába és legfőbb tanácsadója lett. Váradi püspökként fontos szerepet játszott az 1538-ban, székhelyén, Szapolyai János és I. Habsburg Ferdinánd között kötött egyezményben, amely szerint János halála után a magyar korona Ferdinándra száll. Az egyezmény azonban nem valósult meg, mivel Szapolyai halála után hívei, élükön György baráttal, a csecsemő János Zsigmondot választották királlyá. Buda 1541-es elvesztése után ő lett a Szulejmán által János Zsigmondnak meghagyott keleti országrész vezetője, és arra törekedett, hogy a területet Ferdinánd kezére juttassa. Az 1541-es gyalui és 1549-es nyírbátori egyezmények után 1551-ben ténylegesen is Ferdinánd uralma alá került az országrész, amelyet erdélyi vajdaként továbbra is Fráter György irányított. Ferdinánd és Erdélybe küldött hadvezérének, Castaldónak bizalma azonban megrendült benne, amikor a szultánnak igyekezett hűségét bizonygatni, hogy elhárítsa a török támadást. Attól tartottak, hogy Fráter György átjátssza Erdélyt a töröknek, emiatt Castaldo meggyilkoltatta.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1551-december-17-frater-gyorgy-meggyilkolasa

27. **600 éve** hunyt el **OZORAI PIPO** (1369-1426) itáliai származású politikus és hadvezér. Luxemburgi Zsigmond bizalmasaként jelentős szerepet játszott a királyi pénzügyek irányításában és az Oszmán Birodalom elleni határvédelem megszervezésében.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1426-december-27-ozorai-pipo-halala

2027

Január

1. A **béke világnapjá**t 1968 óta, VI. Pál pápa kezdeményezésre ünneplik meg minden év első napján.

19. **450 éve** hunyt el **FORGÁCH FERENC** (1535–1577) humanista történetíró. Padovai tanulmányok után I. Ferdinánd, majd Miksa udvarában szolgált. A Habsburgoktól elpártolva 1569-ben Erdélybe távozott, ahol Báthory István idején kancellár lett. Legismertebb műve, a *De statu rei publicae Hungaricae*, a mohácsi vészt követő évtizedek történetét örökítette meg, amelyet Gárdonyi is forrásként használt az *Egri csillagok* megírásához.

https://mek.oszk.hu/02200/02228/html/01/284.html

21. **100 éve**, 1927-ben Magyarországon **bevezették a pengőt**. Az új pénznemre az első világháború utáni infláció miatt elértéktelenedett korona helyett volt szükség, és 1946-ig, a forint bevezetéséig maradt forgalomban.

26. **325 éve**, 1702-ben a török elleni felszabadító háborúkat követően a bécsi udvar elrendelte több **magyarországi vár felrobbantását**. Az intézkedés a kevésbé fontos erősségek felszámolását és a központi hatalom megszilárdítását szolgálta.

Február

25. **A kommunizmus áldozatainak emléknapja**, mert 1947-ben ezen a napon hurcolta el a szovjet államvédelem Kovács Bélát, a Független Kisgazdapárt főtitkárát, miután a Nemzetgyűlés nem volt hajlandó mentelmi jogát felfüggeszteni.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1947-februar-25-kovacs-bela-kisgazda-partfotitkart-a-szovjetunioba-hurcoljak

Március

5. **575 éve**, 1452-ben a **magyar és az osztrák rendek Bécsben szövetséget kötöttek** III. (Habsburg) Frigyes német-római császár ellen, hogy kényszerítsék őt a gyámfiaként magánál tartott V. László magyar király, Ausztria hercege és a Szent Korona kiadására. A szövetség nyomán fegyveres konfliktus bontakozott ki, amelyben a rendek Bécsújhely ostromával végül elérték, hogy Frigyes átadja a még gyermek Lászlót Cillei Ulriknak.

6. **250 éve**, 1777-ben Mária Terézia Budára helyeztette át a Pázmány Péter által 1635-ben alapított **nagyszombati egyetem**et.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1777-marcius-6-maria-terezia-atkoltoztette-a-nagyszombati-egyetemet-budara

12. **225 éve**, 1802-ben I. Ferenc **visszaállította** a II. József által feloszlatott **bencés, ciszterci és premontrei apátságokat**, azzal a feltétellel, hogy vállalják gimnáziumok fenntartását és tanárokkal való ellátását.

20. **325 éve** hunyt el **MISZTÓTFALUSI KIS MIKLÓS** (1650–1702) erdélyi nyomdász. 1680-ban Hollandiába utazott, ahol Amszterdamban a kor egyik legkiválóbb nyomdászává, betűmetszőjévé vált. 1685-ben kinyomtatta Károli Gáspár bibliafordításának új kiadását, az úgynevezett Aranyas Bibliát. Hazatérése után Kolozsváron nyomdát alapított, de nyelvi és helyesírási reformjai, valamint a nyomtatásra kerülő kéziratok javítása miatt konfliktusba került az erdélyi értelmiség és egyházi vezetés egy részével. 1698-ban a nagyenyedi zsinat előtt nyilvánosan elítélték, és arra kényszerítették, hogy korábbi írásait visszavonja. A meghurcoltatás lelkileg és fizikailag is megtörte.

https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/nyomdaipar/nyomdaszat-tortenelme/jelentos-nyomdaszaink/totfalusi-kis-miklos

22. **325 éve**, 1702-ben I. Lipót **elzálogosította** a török uralom alól felszabadult **Jászkunságot** 500 000 forintért a Német Lovagrendnek. A döntéssel a jászok és kunok elvesztették korábbi kiváltságaikat, és a Német Lovagrend fennhatósága alá kerültek. 1745-ben végül saját pénzükből váltották meg szabadságukat, ezt nevezzük jászkun redemptiónak.

23. **675 éve**, 1352-ben **Nápolyban I. Lajos magyar király követei békét kötöttek**, lezárva a király második nápolyi hadjáratát. A megállapodásban Lajos lemondott itáliai hódításairól, és elismerte öccsének özvegyét, Johannát és Tarantói Lajost a Nápolyi Királyság uralkodóiként. Ők cserébe 300 000 aranyforint hadikárpótlást vállaltak, Johannának pedig pápai vizsgálat előtt kellett tisztáznia magát férje meggyilkolásának vádja alól. A magyar uralkodó később, a pápa közbenjárására és a Nápolyi Királysággal való megbékélés érdekében lemondott a kárpótlásról.

23. **125 éve** hunyt el **TISZA KÁLMÁN** (1830–1902) politikus, Magyarország miniszterelnöke. 1861-ben a Határozati Pártban kezdte politikai pályáját, majd a Balközép Párt egyik vezetője lett. 1875-ben a Szabadelvű Párt vezetőjeként lett miniszterelnök, és közel másfél évtizeden át vezette az országot. Kormányzása alatt megszilárdult a dualista államrendszer, fejlődött a vasúthálózat és az ipar. Erőskezű kormányzási stílusa miatt kortársai „Generálisnak" nevezték. Kormányában olyan kiváló miniszterek dolgoztak, mint Trefort Ágoston, Baross Gábor, Szapáry Gyula és Szilágyi Dezső. 1878-ban támogatta Bosznia-Hercegovina okkupációját. Az 1889-ben kirobbant véderővitát követően 1890-ben lemondott a miniszterelnökségről, de 1902-ben bekövetkezett haláláig aktív maradt a politikai életben.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1830-december-16-tisza-kalman-szuletese

Április

1. **100 éve** született **PUSKÁS FERENC** (1927–2006) az Aranycsapat legendás kapitánya. Purczeld Ferenc néven született, pályafutását a Kispesti AC-ban kezdte, majd a Budapesti Honvéd meghatározó játékosaként és a magyar válogatott kapitányaként vált világhírűvé. Az Aranycsapat tagjaként 1952-ben olimpiai bajnoki címet szerzett, 1953-ban a londoni 6:3-as győzelem egyik főszereplője volt, az 1954-es világbajnokságon pedig ezüstérmet nyert. Az 1956-os forradalom után külföldön telepedett le, majd a Real Madrid játékosaként háromszor nyerte meg a Bajnokcsapatok Európa-kupáját (BEK). Puskás „Öcsi" a labdarúgás történetének egyik legismertebb és legeredményesebb játékosa, nevét őrzi a FIFA Puskás-díja, amelyet az év legszebb góljáért ítélnek oda.

75 éve született **TŐKÉS LÁSZLÓ** (1952–) erdélyi református lelkész, politikus. 1986-tól Temesváron szolgált lelkészként, és egyre határozottabban lépett fel a kommunista rendszer, valamint a magyar kisebbséget sújtó intézkedések ellen. 1989 decemberében a kilakoltatására tett kísérlet miatt hívei a temploma körül gyülekeztek, majd a tiltakozáshoz más temesváriak is csatlakoztak, elindítva a romániai forradalom eseménysorát.

2. **100 éve** hunyt el **PROHÁSZKA OTTOKÁR** (1858–1927) székesfehérvári püspök. Nyitrán született, Rómában a Gregoriana egyetemen tanult, 1881-ben szentelték pappá, majd Esztergomban teológiai tanárként és lelki vezetőként dolgozott. Élénk sajtó- és közéleti tevékenységével, valamint országos hatású lelkigyakorlataival hamar ismertté vált. 1891-ben lefordította XIII. Leó pápa Rerum novarum szociális enciklikáját. 1905-ben székesfehérvári püspökké nevezték ki. Püspökként is a katolikus megújulás, a társadalmi kérdések és a korszerű keresztény gondolkodás ügyét szolgálta. 1927. április 1-jén a budapesti Egyetemi templomban, prédikáció közben agyvérzés érte, és másnap meg is halt.

https://www.szfvar.katolikus.hu/tortenet/hitvalloink/prohaszka-ottokar-puspok

16. **A holokauszt emléknapja**, mert 1944-ben ezen a napon állították föl – Kárpátalján – az első magyarországi gettót. „*Hideg május. Didergek. Az emberekkel nincs mit beszélni. Mint ahogy részeggel vagy őrültekkel nem lehet vitatkozni: a magyar középosztály megőrült és berúgott a zsidókérdéstől. Az oroszok Kőrösmezőnél, az angolok és amerikaiak Pest fölött, s ez a társadalom eszelősen és tajtékozva nem akar, nem tud másról beszélni, csak a zsidókról.*" (Márai Sándor naplójegyzete, 1944. május)

https://rubicon.hu/hu/cikkek/ut-a-holokauszthoz

25. **950 éve** hunyt el **I. GÉZA** (1040 körül–1077) magyar király, I. Béla fia. 1074-ben, a Salamon királlyal kirobbant trónviszály nyomán, a mogyoródi csatában aratott győzelem után került a trónra. 1075-ben szövetséget kötött VII. Mikhaél

Dukász bizánci császárral, amelyet házassággal is megerősítettek, Géza bizánci hercegnőt vett feleségül, és a császár koronát küldött számára, amely ma – feltehetőleg – a Szent Korona alsó részét alkotja. A korona egyik zománcképe magát I. Gézát ábrázolja. Ő alapította a garamszentbenedeki bencés monostort. Rövid ideig tartó uralkodása után öccse László, majd fia Kálmán lett a király.

https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1077-aprilis-25-i-geza-magyar-kiraly-halala

27. **100 éve** hunyt el **DARÁNYI IGNÁC** (1849–1927) földművelésügyi miniszter (1895–1903 és 1906–1910), aki jelentős szerepet játszott a magyar mezőgazdaság korszerűsítésében tudományos kutatóintézetek létrehozásával. Minisztersége alatt figyelmet fordított a filoxéra által elpusztított szőlők újjátelepítésére.

http://www.ace.hu/daranyi/eletrajz/eletrajz.html

Május

17. **700 éve**, 1327-ben **I. Károly (Róbert)** a királyi jövedelmek növelése érdekében elrendelte, hogy a földbirtokosok megtarthatják birtokaikat, ha azon arany- vagy ezüstbányát tártak fel, és részesedést kapnak az urburából, a királyi bányajáradékból. Így a földesurak érdekeltté váltak az új lelőhelyek feltárásában, ami a nemesfémbányászat fellendüléséhez vezetett, jelentősen növelve a királyi kincstár bevételeit.

17. **925 éve,** 1102-ben **Könyves Kálmánt** Tengerfehérvárott **horvát királlyá koronázták**. A koronázással Magyarország és Horvátország közös uralkodó alá került, és ezzel kezdetét vette a magyar–horvát perszonálunió, amely 1918-ig fennmaradt.

22. **100 éve** született **OLÁH GYÖRGY** (1927–2017) Nobel-díjas kémikus. A budapesti Piarista Gimnáziumban tanult, majd a Műszaki Egyetemen szerzett vegyészmérnöki diplomát és ott kezdte oktatói és kutatói pályáját is. Az 1956-os forradalom után családjával elhagyta Magyarországot, előbb Kanadában, majd az Egyesült Államokban folytatta tudományos pályafutását. A karbokationok kémiájának kutatásában elért úttörő eredményeiért 1994-ben kémiai Nobel-díjat kapott.

https://klimapolitikaiintezet.hu/cikk/a-magikus-savak-embere-kitekintes-olah-gyorgy-kemiai-nobel-dijas-professzor-eletutjara

25. **100 éve** született **MARX GYÖRGY** (1927–2002) fizikus. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanult és később ott oktatott, kutatásai elsősorban a részecskefizika, az asztrofizika és a kozmológia területére irányultak. Jelentős szerepet játszott a tudománynépszerűsítésben is.

https://www.termeszetvilaga.hu/archiv/tv2003/tv0302/nemeth.html

27. **350 éve**, 1677-ben Varsóban **aláírták a francia–lengyel–erdélyi szövetség**ként ismert szerződést I. Apafi Mihály erdélyi fejedelem, XIV. Lajos francia király követei és a magyarországi bujdosók képviselői. A megállapodás értelmében Franciaország pénzügyi és katonai támogatást ígért a Habsburgok ellen küzdőknek, akiknek élére Teleki Mihályt szánták fővezérnek. A szövetség célja a Habsburgok magyarországi pozícióinak gyengítése és a bujdosók fegyveres fellépésének támogatása volt. Az ennek nyomán 1678-ban kibontakozó hadjáratban lengyel segédcsapatok is részt vettek, és ekkor kapcsolódott be a mozgalomba Thököly Imre is. A megállapodás fontos előzménye lett a kibontakozó kuruc mozgalomnak.

Június

4. **A nemzeti összetartozás napja** annak emlékére, hogy 1920-ban ezen a napon írták alá a Versailles-ban található Nagy Trianon palotában a Magyarország területének kétharmadát elcsatoló békediktátumot, amely a történelmi Magyarország megszűnését jelentette, és amelynek következtében több millió magyar került kisebbségi sorba.

https://rubicon.hu/kalendarium/1920-junius-4-a-trianoni-beke-alairasa

6. **200 éve**, 1827-ben rendezték meg Széchenyi István kezdeményezésére az **első pesti lóverseny**t. A verseny célja nem csupán a lóversenyzés meghonosítása volt, hanem a hazai lótenyésztés fellendítése és a lóállomány javítása is.

https://szechenyilevelezes.abtk.hu/levelek/nagy-vallalkozasok/loversenyzes/

9. **50 éve**, 1977-ben **VI. Pál pápa** a Vatikánban **fogadta Kádár Jánost**, az MSZMP első titkárát. A megbeszélések középpontjában a magyar katolikus egyház helyzete, a püspöki kinevezések, valamint a Szentszék és a magyar állam kapcsolatainak rendezése állt. VI. Pál pápa a papok személyes szabadságának kérdését is felvetette, külön kitérve a még börtönben lévő Lénárd Ödön piarista szerzetes ügyére. A látogatás után, még Rómából, Kádár telefonon intézkedett Lénárd Ödön szabadon bocsátásáról.

https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=21947

18. **175 éve** született **CSERNOCH JÁNOS** (1852–1927) esztergomi érsek. Szlovák családban született, 1874-ben szentelték pappá, majd az esztergomi érsekség szolgálatában dolgozott. 1901-től a Katolikus Néppárt programjával országgyűlési képviselőként politizált. 1908-ban csanádi püspök, 1911-ben kalocsai érsek, 1913-ban pedig esztergomi érsek lett. 1916-ban ő végezte IV. Károly, az utolsó magyar király koronázási szertartását. Élete végéig a magyar királyság és a Habsburg-ház híve, legitimista maradt, de elfogadta Horthy Miklós kormányzóságát.

https://ppek.hu/summa-pdf/Lepold_Antal_Csernoch_Janos_facsimile.pdf

2026

Július

25 100 éve született **KISTÉTÉNYI MELINDA** (1926–1999) magyar zeneszerző, karvezető, orgonaművész, zenepedagógus. A Zeneakadémián Bárdos Lajosnál egyházzenét, Viski Jánosnál zeneszerzést tanult, karnagyképzőre Ferencsik Jánoshoz járt, végül középiskolai énektanár és karvezető diplomát szerzett. A Zeneakadémián először énektanárok mellett, majd a karvezetés tanszakon dolgozott korrepetitorként. 1957-től kinevezett szolfézstanár volt 1989-es nyugalomba vonulásáig. Növendékei közé tartozott többek közt Schiff András, Kocsis Zoltán, Fischer Iván, Ránki Dezső, Dráfi Kálmán, Sass Sylvia, Varnus Xavér és Kincses Veronika is. A zeneelmélet, a szolfézs és az improvizáció kiemelkedő tanára volt. Orgonistaként legendásan rögtönzött. Műsorait úgy állította össze, hogy hangversenyeinek második részében improvizált. Foglalkozott dalok, kórusművek és oratóriumok szövegeinek fordításával és írásával is, például ő írta Kodály *Epigrammák* című művének szövegét. Dalokat, kórusműveket írt magyar költők verseire, valamint Shakespeare szonettjeire, de feldolgozott walesi, skót és angol népdalokat is.

Két improvizáció: https://www.youtube.com/watch?v=DD5y3WnBce4, https://www.youtube.com/watch?v=G1ZWW-HX8FM

Augusztus

4. 100 éve született **LOUIS ARMSTRONG** (1901–1971) amerikai dzsessztrombitás, énekes, zenekarvezető, a dzsessztörténet egyik legnagyobb és legismertebb alakja. A trombitát az idő múlásával az éneklésre cserélte, hiszen abban is kivételesen tehetséges volt. Számtalan dal vált slágerré, pl.: *Do You Know What It Means To Miss New Orleans* vagy a *What a Wonderful World*, mely 1968-ban a brit slágerlista élére került. Az 1960-as években egyesek kifogásolták, hogy nem harcolt aktívan a feketék jogaiért. Egyrészt Armstrong ekkor már a hatvanas éveiben járt, másrészt indirekt módon nagyon is sokat köszönhettek neki fekete bőrű embertársai. Kevés kivételtől eltekintve minden jazz-trombitás őt követte mintaként és az utókor minden dzsesszmuzsikusa köszönhet neki valamit.

Sweet Little Papa:
https://www.youtube.com/watch?v=LFuB2nfJCQo&list=PLgRg5B70FB2fQzgRM6im7CffFfwZ1YD3R&index=7
What A Wonderful World: https://www.youtube.com/watch?v=CaCSuzR4DwM

14. **75 éve** született **Kovács János** (1951–) magyar karmester, a Magyar Állami Operaház dirigense, illetve 2003-ban, majd 2006 és 2007 között megbízott

főzeneigazgatója. A Zeneakadémián szerzett karmesteri diplomát 1973-ban. A főiskola után rögtön az Operaházhoz szerződött mint korrepetitor, majd 1976-tól mint karmester. 1979 és 1981 között három alkalommal a Bayreuthi Ünnepi Játékok zenei asszisztense. Az összes jelentős magyar zenekarral dolgozott karmesterként és rendszeresen vezényel külföldön is.

Dohnányi Ernő: *Ruralia Hungarica*
https://www.youtube.com/watch?v=yqsDElECjNg

18. **100 éve** született **SIMON ALBERT** (1926–2000) magyar karmester, zenetudós és zenepedagógus, a XX. század második felének nagy hatású muzsikusa. 1947-ben a Zeneakadémián kezdte meg zeneszerzés tanulmányait, miközben vezényelt és ütőhangszeresként is tevékenykedett. Játszott zongorán, gordonkán, fuvolán és kürtön. 1948-tól a Zeneakadémia karmesterképzőjét is elkezdte Ferencsik János és Somogyi László irányításával, rendszeresen látogatta Weiner Leó kamarazene óráit is. Már harmadévesként dirigálta a Magyar Állami Hangversenyzenekart és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarát. Később Bukarestben képezte tovább magát. Tanulmányai befejezése után a Magyar Állami Hangversenyzenekar karmestere lett. Zeneakadémista korától rendszeresen tartott előadással bevezetett hangversenysorozatokat közönségnevelési célzattal. 1955-től *A zene mindenkié* címmel a Rádióban vezényelt és ismertetett hangversenyeket, számos rádiófelvételt is készített. 1969-ben lett a Zeneakadémia tanára és a zenekari gyakorlat vezetőjeként irányította az Akadémia zenekarát. 1970–1981 között számos sikeres koncertturnén szerepelt külföldön, és több lemezfelvételt készített. 1980-ban a párizsi Conservatoire-ba hívták meg vendégprofesszornak, ahol három évig tanított. A hagyományos, XVIII. és XIX. századi repertoár mellett nagy energiát fordított a XX. századi zene megismertetésére és előadására. Részletes analíziseket készített Bartók kompozícióiról. Hangversenyein a nagy klasszikusok (Bach, Haydn, Mozart, Berlioz és Bruckner) mellett Webern, Stravinsky, Berg, Schönberg, Varèse, Stockhausen, Bartók és kortárs magyar zeneszerzők műveit vezényelte és ismertette meg behatóan muzsikusaival és közönségével. Ő kezdeményezte az Új Zenei Stúdió megalapítását, amely a kortárs zene magyarországi befogadását kívánta elősegíteni.

Bach: *d-moll csembalóverseny (BWV 1052)*
https://www.youtube.com/watch?v=KSj8UYB6S6c

26. **100 éve** született **KROÓ GYÖRGY** (1926–1997) a XX. századi magyar zenekritika és zenetörténetírás egyik kiemelkedő személye. Rádiós tevékenységével megalapozta és felvirágoztatta a magyar zenei ismeretterjesztést. Tanulmányait a Zeneakadémia hegedű tanszakán Rados Dezsőnél, később zenetudományi szakon Szabolcsi Bence irányításával végezte. 1957-től a Magyar Rádió munkatársaként, 1958-tól a Zenei Népművelési rovat vezetőjeként, 1991-től főmunkatársként dolgozott. A Magyar Rádiónál megalapította az *Új zenei újság*

című műsort, amelyben elhangzott kritikái később írásban is megjelentek. Népszerű ismeretterjesztő sorozata volt a *Hallgassuk együtt*! is. Az *Élet és Irodalom* hetilapban 1964 és 1996 között rendszeresen cikkezett elsősorban kortárs magyar művekről. Közérthető és mégis szakszerű stílusa mértékadóvá tette a mai zenekritikusok számára.

Szeptember

8. **75 éve** született **RÁNKI DEZSŐ** (1951–) magyar zongoraművész. 1973-ban diplomázott a Zeneakadémián Kadosa Pál és Rados Ferenc növendékeként. 1967-ben, 18 évesen megnyerte a zwickaui nemzetközi Schumann-versenyt. Fellépett Európa legtöbb országában, valamint Japánbanis. Játszott többek között a berlini és a londoni filharmonikusokkal, számos neves karmesterrel dolgozott együtt. A kamarazene is jelentős szerepet játszik életében: az 1980-as évek óta Magyarországon és külföldön gyakran koncertezik feleségével, Klukon Edittel.

Szólókoncert: https://www.youtube.com/watch?v=ocD5hvkncc s

Liszt: *Via Crucis* (négykezes változat)
https://www.youtube.com/watch?v=vpbYU2P4UAg

15 **150 éve** született **BRUNO WALTER** (1876–1962) német karmester és zeneszerző. 1901–1912 folyamán Bécsben udvari karmesterként működött Mahler irányítása alatt. 1913-ban Münchenben lett főzeneigazgató, ahol különösen Mozart-előadásaival tett szert világhírnévre. 1922-től sokat utazott, főleg Hollandiában, Belgiumban, Svájcban, Olaszországban és Franciaországban vendégszerepelt. Budapesten is dirigált a Népoperában. 1933-ban Bécsbe emigrált, ahol a Staatsoper karnagya lett. Ausztria náci megszállása után Párizsba ment, majd 1939-ben az Amerikai Egyesült Államokba költözött. 1947-től a New York-i Filharmonikusok vezető karnagya. Írt kamarazeneműveket, dalokat, szimfóniákat

Mozart: d-moll zongoraverseny No. 20:
https://www.youtube.com/watch?v=axcdYP9MinU

22. **25 éve** hunyt el **ISAAC STERN** (1920–2001), a XX. század egyik meghatározó hegedűművésze. 1921-ben szülei elhagyták a Szovjetuniót és az USA-ban telepedtek le. Egy támogatója segítségével San Francisco (Kalifornia) konzervatóriumában képezte magát. 1936-ban Saint-Saëns *Harmadik hegedűversenyével* debütált. Néhány hónappal később Csajkovszkij *Hegedűversenyét* adta elő a Los Angeles-i Filharmonikusokkal. 1939-ben felfogadta menedzsernek Sol Hurokot, és az elkövetkező tíz év alatt kora egyik legkeresettebb muzsikusává vált: már 1939-ben hét hónap alatt 120 koncertet adott USA-, Európa- és Dél-Amerika-szerte. Stern repertoárján a preklasszikus, bécsi klasszika és romantika hegedűirodalma, különösen Brahms, Beethoven és

Mendelssohn művei szerepeltek, olyan kortárs zeneszerzőkéivel együtt, mint Barber, Bartók, Stravinsky, Hindemith vagy Bernstein. Neki köszönhető a New York-i Carnegie Hall koncertközpont fennmaradása. Az épületet 1891-ben építették, de 1960-ban le akarták bontani és egy irodaházat terveztek a helyére. Sternnek köszönhetően 1962-ben a Carnegie Hall történelmi emlékmű státuszba került. Hálából – az épület 1986-os helyreállításakor – annak fő hangversenytermét „Isaac Stern Auditorium"-nak nevezték el.

Mendelssohn: *e-moll hegedűverseny*:
https://www.youtube.com/watch?v=wQmxw_rwSDw

25 **100 éve** született **FORRAI KATALIN** (1926–2004) pedagógus, karvezető. Évtizedeken át a magyar zenepedagógia nagyköveteként járta a világot, népszerűsítette a Kodály-módszert, illetve az annak alapján kidolgozott saját zenei nevelési rendszerét, amelynek középpontjában az óvodáskori fejlesztés, a zene, a mozgás és a játék összekapcsolása állt. 17 ország egyetemén és főiskoláján tartott előadásokat Kodály pedagógiai elveiről. 1953-tól 1988-ig a Magyar Rádióban óvodások számára zenei műsorokat vezetett, óvodai ének-zene foglalkozásai fellelhetők a Magyar Rádió hangarchívumában. Pedagógiai könyve, az *Ének az óvodában* több mint 300 mondókát, népdalt és játékot tartalmaz. 2008-ban nyílt meg Táplánszentkereszten a Forrai Katalin Emlékmúzeum.

Forrai Katalin emlékére (portré):
https://www.youtube.com/watch?v=jD6rKaeIjik&t=1793s

Október

1. **A zene világnapja**. 1975 óta ünnepeljük Yehudi Menuhin amerikai hegedűművész és az UNESCO zenei tanácsának felhívására. Ebből az alkalomból világszerte több hangversenyt és más zenei programot is rendeznek. *„Örülnék, ha nemcsak koncerteken, rádióműsorokban szólalnának meg régi és főként mai művek, hanem spontán megnyilvánulásként utcákon és tereken is muzsikálnának énekesek, kórusok, dzsesszzenészek és a komolyzene legjelentősebb előadói."* – mondta Menuhin.

8. **475 éve** keresztelték meg **GIULIO CACCINI** (1551–1618) itáliai zeneszerzőt, a firenzei Camerata egyik vezéralakját. Rómában tanult viola da gambán és hárfán játszani. 1565 után Cosimo de' Medici magával vitte Firenzébe, ahol az udvar tenorénekese lett, és lehetősége nyílt zenei tanulmányai folytatására. Firenzében belépett az akkori Itália egyik leghíresebb tudós-zenész társaságába, a Cameratába, amelynek az ókori tragédia feltámasztása volt a célja. Létrehozták a monódia stílusát, amellyel olyan zenei nyelvezetet akartak megalkotni, amely biztosítja a szöveg érthetőségét. A csoport tevékenysége gyakorlatilag a barokk zene kezdetét jelentette, és az opera bölcsője lett. Caccini

kiváló előadó volt, de zeneszerzőként kevésbé alkotott maradandót. Különösen Jacopo Perivel folytatott versengése volt híres, akivel egy időben ő is megzenésítette az *Euridice* Ottavio Rinuccini által írt szövegkönyvét. Caccini darabja zeneileg elmaradt Perié mögött, de egyetlenegy jelenetet sikerült igazán nagy drámai erővel ábrázolnia: azt, amikor Orfeusz belép az alvilágba. Caccini a „*Dafne*" librettóját is megzenésítette, de e művének sem maradt fenn a zenéje. Caccini mint zeneszerző az operairodalom három korai alkotásával (*Dafne; Euridice; Il rapimento di Cefalo*), illetve a *Le nouve musiche* című szóló madrigálgyűjteményével alkotott maradandót.

Amor, io parto madrigál: https://www.youtube.com/watch?v=ClXFHhaACgs

15. **100 éve** született **KARL RICHTER** (1926–1981), német karmester, orgonista és csembalista. 1945-ben drezdai zenei tanulmányait folytatva átiratkozott Lipcsébe, ahol 20 évesen a Krisztus-templom karvezetője, egy évvel később a Tamás-templom orgonistája lett. Németország kettészakadása után Münchenben telepedett le és megalakította a Müncheni Bach Kórust és a Müncheni Bach Zenekart, majd a Müncheni Bach Fesztivált. A második világháború utáni Németországban megugrott az érdeklődés Bach zenéje iránt. Korábban a passióktól, a *h-moll misétől*, pár kantátától és néhány billentyűs kompozíciótól eltekintve Bach művei alig voltak jelen a hangversenytermekben. Richter repertoárja ennél jóval gazdagabb volt lipcsei és drezdai tanulmányai miatt. Az '50-es évek derekán lemezszerződéseket írt alá, és a felvételeknél nem csak karmesterként, hanem csembalistaként és orgonistaként is számítottak rá. Munkássága Bach XX. századi befogadástörténetét tekintve megkerülhetetlen, melyet elsősorban a szólisták megválogatásának és saját együtteseinek köszönhető. Előadásmódja a historikus előadók és a régimódi hagyományok között figyelhető meg.

Bach: *d-moll toccata és fúga*– https://www.youtube.com/watch?v=98w25S5yASc

Bach: *Máté-passió* – https://www.youtube.com/watch?v=PCtEMv2LXHc

Bach: *V. Brandenburgi verseny*
https://www.youtube.com/watch?v=13NFbV6RDrw

25. **450 éve** keresztelték meg **THOMAS WEELKES** (1576–1623) zeneszerzőt és orgonistát, a késői angol reneszánsz egyik jelentős képviselőjét. Munkássága az 1590-es évek végén indult, 1598-ban a Winchester College orgonistája lett, majd 1601 körül a chichesteri katedrális orgonistájaként és kórusvezetőjeként folytatta tevékenységét. Zeneszerzőként madrigáljairól és liturgikus zenéjéről ismert, de írt hangszeres darabokat is. Négy madrigálkötetet adott ki; amelyekből a másodikat az angol madrigálhagyomány egyik legfontosabb gyűjteményének tartják. Szerkesztésmódjára jellemző a gazdag kromatika, a változatos ritmika, az ötletes ellenpont és az úgynevezett szövegfestés, amikor a zene érzékelteti a szöveg jelentését vagy hangulatát. Jó barátságban volt Thomas Morley zeneszerzővel. Egyházi zenéjében különösen fontosak az

anglikán istentiszteletekre komponált anthemek. Az *O Lord, grant the King a long life* (Ó, Uram, adj hosszú életet a királynak) című művét III. Károly király és Kamilla királyné 2023-as koronázásán is előadtak, így Weelkes zenéje több mint négyszáz évvel keletkezése után sem kopott jelentéséből. 1623-ban hunyt el Londonban, és életművét ma az angol reneszánsz zene fontos örökségeként tartják számon.

A Remembrance of my Friend Thomas Morley
https://www.youtube.com/watch?v=nVm2VDqRz2U

O Lord, grant the King a long life
https://www.youtube.com/watch?v=Qn8Fbwenqeo

When David Heard: https://www.youtube.com/watch?v=0p13XCNALrI

November

3. **225 éve** született **VINCENZO BELLINI** (1801–1835), olasz zeneszerző. Elsősorban operáiról híres, de írt dalokat, áriákat, kantátákat, egyházi műveket, szimfóniákat, zongoraműveket is. Halála után szinte feledésbe merült művészete, de az újjászülető bel canto (szép ének, olasz operastílus) olyan kiváló énekesnői, mint Maria Callas vagy Renata Tebaldi halhatatlanná tették a nevét. 1819-től a nápolyi San Sebastiano konzervatóriumban tanult Zingarelli tanítványaként. Meghívást kapott Milánóba, hogy a La Scala számára komponáljon. Itt ismerkedett meg későbbi állandó szövegírójával, Felice Romanival, akivel az első közös művük, *A kalóz* alapozta meg Bellini hírnevét Itáliában, ezt követte a *Rómeó és Júlia* vagy legismertebb műve, a *Norma*. E darab után Bellini összeveszett szövegírójával, és 1833-ban Párizsba költözött, ahol Rossini és Heine barátja, a legjobb művésztársaságok kedvence lett. 1834-ben megírta *A puritánok* című nagyoperáját, amelyet rendkívüli lelkesedéssel és kritikával fogadtak. Az ifjúkora óta betegeskedő zeneszerzőt néhány hónappal a bemutató után érte a halál – mindössze 33 éves korában. Bellini a nápolyi iskola szerzői közül kivételes dallaminvenciójával tűnik ki. Operáiban az egymást követő részeket sokkal szorosabban összefogja a mondanivaló kifejezése érdekében, megelőlegezve ezzel a halála után kibontakozó zenedrámák szerkesztési módját. Műveiben – anélkül, hogy felbontotta volna a hagyományos formákat – az ária érzékenyebb, finomabb jellegűvé vált. A korabeli operakomponisták közül Glinkára, Verdire és az olasz operát egyébként nem kedvelő Wagnerre volt a legnagyobb hatással. Jelentős szerepe volt a recitativo megújításában, amelyet átkomponált és kiemelt az addig megszokott secco- (szárasz) technikából. A *Normát* tekintik legnagyobb művének, és ez az egyetlen Bellini-opera, amely folyamatosan műsoron van a világ zenés színpadain. Úgy tartják, benne testesül meg a bel canto hagyomány lényege. Egy budapesti vonatkozás, a Normafa elnevezés onnan ered, hogy a

Viharbükk nevű fa alatt énekelte Schodelné Klein Rozália, az első nemzetközileg ismert magyar énekesnő a *Norma* című operából a *Casta Diva* kezdetű nagyáriát. A szöveg eleje: *„Szűzi Istennő, aki beezüstözöd ezeket a szent, öreg fákat…"*

Casta Diva (előadja Pitti Katalin, aki december 7-én ünnepli 75. születésnapját.): https://www.youtube.com/watch?v=7kxBzWZBk1A

11. **125 éve** született **RAJECZKY BENJAMIN** (1901–1989) magyar ciszterci szerzetes, teológus, zenetörténész, népzenekutató, egyházzenész és zenepedagógus. 1917-ben lépett be a ciszterci rendbe, majd 1920-ban teológiai tanulmányait Innsbruckban folytatta. Itt megismerkedett a középkori polifonikus zenével, valamint Perotinus munkásságával is, szabadidejében pedig síelni tanult. 1924-ben szentelték pappá, 1926-ban visszatért Magyarországra, bár szeretett volna Innsbruckban zenetörténetből is ledoktorálni. Erre azonban nem nyílt lehetősége, mert tanár lett a budai Szent Imre Gimnáziumban. Hittant és énekzenét oktatott, valamint zenekart vezetett, illetve megszervezte az iskola sítúráit. A gimnázium kórusával elsőként ők énekeltek Magyarországon Perotinust, valamint kora- és érett reneszánsz műveket. Az iskola kis zenekara az elsők között játszott Magyarországon Vivaldi-darabokat, emellett Hindemith-, Bartók- vagy akár Haydn-műveket is előadtak. Először ő szólaltatta meg Bartók zenekari kíséretes kórusműveit. Rajeczky középiskolai diákjai közül később többen is jelentős művészek lettek, mint Rősler Endre, Nádasdy Kálmán, Járdányi Pál, Sugár Rezső és Romhányi József. 1933-ban a Magyar Énekoktatók Országos Egyesületének főtitkára lett. Tanárként lelkes híve volt a Kodály-módszernek, amelyet óráin alkalmazott, cikkeiben népszerűsített. 1945–1950 között Pásztón működött papként, miközben Budapesten egyetemi lektor és zenetörténet tanár volt a Székesfővárosi Felsőbb Zeneiskolában. Emellett 1946-tól a Néprajzi Múzeum népzenei gyűjteményét rendezte. 1950-ben betiltották a ciszterci rendet, de Rajeczky ettől függetlenül élete végéig gyakorolta papi hivatását. Az 1950-es években több népzenekutató körúton vett részt, valamint Lajthával az összegyűjtött anyagból hanglemezkiadásokat készített elő. 1960-ban kinevezték az MTA Népzenekutató Csoportjának igazgatóhelyettesévé, amelyet Kodály halála után három éven át megbízott igazgatóként vezetett. 1971-ben nyugdíjazták, de tudományos tevékenységét ezután sem hagyta abba. Már elmúlt hetvenéves, amikor a Püspöki Kar felkérte, hogy vegyen részt a második vatikáni zsinat szellemében készülő új katolikus énekeskönyv (*Éneklő egyház*) szerkesztőbizottságában. 1980-tól kezdett oktatni a Zeneakadémián paleográfiát, népzeneelméletet és népzenei bibliográfiát. Mindeközben folyamatosan publikált itthon és külföldön egyaránt. Összeállította a Magyar Népzene című lemezsorozatot, amely a párizsi hanglemezversenyen nagydíjat nyert. Közben jelentős szerepet játszott a Schola Hungarica megszületésében is. Kutatási területe a középkori magyar zenére, a gregoriánra és a magyar népzenére összpontosul, ő teremtette meg a magyar gregoriánkutatást.

Elkezdte feltárni és közreadni a középkori magyarországi zeneművészet forrásait. Jelentős szerepe volt a népszokásanyagok felkutatásában, zenetörténeti hátterük feltárásában, valamint dallamaik eurázsiai dallamstílusokkal való összehasonlításában. Emlékét őrzi az egykori iskolája által évente megrendezett gregorián és népzenei verseny.

23. **125 éve** született **MANUEL DE FALLA** (1876–1946) spanyolországi zeneszerző és zongoraművész, a XX. századi spanyol zene mestere. „*Jelentősége a modern spanyol zene fejlődése szempontjából körülbelül hasonló, mint nálunk Bartóké és Kodályé együttesen. […] Legapróbb műveit is éveken át javítgatta, csiszolta, olykor még a bemutató után is változtatott rajtuk. Műveinek ez a lekerekített befejezettsége okozza, hogy viszonylag kevés műve ellenére a 20. század egyik legismertebb mestere*." (Szőllősy András) Ifjú korában a zeneszerzői mellett az irodalmi pálya is vonzotta, barátaival együtt magazint szerkesztett. Első zeneszerzői szárnypróbálgatásként néhány kamaradarabot írt. 1896-ban kezdte tanulmányait a madridi konzervatóriumban. Taníttatása komoly anyagi megterhelést jelentett családjának, ezért zongoraórákat adott, amelyek jövedelméből fenn tudta tartani magát. Az 1905-ben írt *La vida breve (A rövid élet)* című színpadi művében sok népzenei motívumot használt. A darab első díjat nyert a Királyi Szépművészeti Akadémia pályázatán és e díj hatására döntött a „komolyabb" zene mellett. 1907-től Franciaországban folytatta tanulmányait, és összebarátkozott az ott élő zenészekkel (Debussy, Ravel, Dukas, Albéniz, Schmitt), közben járt több európai országban. Az első világháború kitörésekor hazatért Spanyolországba, és Granadában telepedett le. Talán legnépszerűbb műve az 1919-es *El sombrero de tres picos (A háromszögletű kalap)* című balettje. Ritmikus is, lírai is, humorral teli és drámai is egyben. Jellemzője a finom és szellemes hangszerelés, amelynek eredményeként a zenekar úgy szól, mint egy óriási gitár. A balettet Szergej Gyagilev Orosz Balettje mutatta be a londoni Alhambra színházban, a díszletet és a kosztümöt Picasso tervezte. 1939-ben meghívást kapott egy argentin hangversenyre, ami után már nem tért vissza Spanyolországba.

Rituális tűztánc – Bűvös szerelem című balett:
https://www.youtube.com/watch?v=sUdRxMc5sNg

A háromszögletű kalap – balettrészlet:
https://www.youtube.com/watch?v=TnrAPicdOrA

25. **125 éve** hunyt el **JOSEF GABRIEL RHEINBERGER** (1839–1901) zeneszerző, zenepedagógus és orgonista. Liechtensteinben született, tanulmányait Bajorországban, Münchenben folytatta, ahol élete nagy részét töltötte. A konzervatórium zeneszerzés- és zongoratanára lett annak megszűnéséig. Tanítványai volt pl.: Richard Strauss vagy Wilhelm Furtwängler. A második – és máig működő – müncheni konzervatórium megalapításakor Rheinbergert az orgona és a zeneszerzés királyi professzorává nevezték ki. Zeneszerzőként

elsősorban egyházi zenéjéről, valamint orgonaműveiről ismert; emellett két operát és három daljátékot, valamint színpadi kísérőzenét, világi kórusműveket, két szimfóniát és egyéb zenekari műveket, kamarazenét is írt.

Abendlied: https://www.youtube.com/watch?v=TGc__HGwdxk

g-moll orgonaverseny: https://www.youtube.com/watch?v=7IihDciw5pg

December

4. **50 éve** hunyt el **BENJAMIN BRITTEN** (1913–1976) angol zeneszerző, karmester és zongorista, a XX. század egyik legjelentősebb brit komponistája. A londoni Royal College of Music-ban végezte tanulmányait. Nemzetközi hírnevét elsősorban az 1945-ben bemutatott *Peter Grimes* című operája alapozta meg. További jelentős színpadi művei közé tartozik a *Billy Budd*, a *Szentivánéji álom* és a *Halál Velencében*. Zenéjére jellemző a dallamosság, a világos zenei kifejezés. Békepárti meggyőződését az 1962-ben bemutatott *Háborús rekviem* című műve mutatja be igazán, amely a háború értelmetlenségét és pusztítását állítja középpontba. Britten legismertebb művei közé tartozik még a *Variációk és fúga egy Purcell témára*, amelynek célja, hogy a fiataloknak közérthető módon mutassa be a zenekar hangszereit és a variációs formát. 1947-ben részt vett az Aldeburgh-i Fesztivál létrehozásában, ahol saját maga is dolgozott. A fesztivál, valamint a Britten–Pears zenei intézmények máig őrzik művészeti örökségét.

Libera me – Háborús rekviem:
https://www.youtube.com/watch?v=lMNBqMTxlPw
Variációk és fúga egy Purcell témára:
https://www.youtube.com/watch?v=pbVRn3q3fEw

16. **A magyar kórusok napját** 1991 óta rendezik meg a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége (KÓTA) és a Magyar Zenei Kamara védnökségével annak emlékére, hogy 1882-ben ezen a napon született Kodály Zoltán. Országszerte kórushangversenyeket tartanak ezen a napon, hogy méltó keretek között emlékezzenek, ünnepeljenek.

29. **125 éve** született **PABLO CASALS** (1876–1973) spanyol csellóvirtuóz, karmester és zeneszerző, a XX. század egyik, ha nem a legjelentősebb gordonkaművésze. 11 éves korában hallotta először a cselló hangját vándorzenészektől. 1888-tól Barcelonában tanult csellón, zongorán és emellett szolfézst. 14 évesen csellókoncertet adott, már ekkor őstehetségnek tartották. 1905-ben Jacques Thibaud hegedűssel és Alfred Cortot zongoraművésszel megalakította a hamarosan világhíressé váló trióját. 1950-ben létrehozta a Prades-i Pablo Casals Fesztivált. 1956-ban Puerto Ricóban telepedett le, ahol megalapította a San Juan-i Ünnepi Játékokat. Búcsúhangversenyét 1967-ben, kilencvenegy évesen adta. 1936 és 1939 között lemezre rögzítette Bach szólószvitjeit, amelyeket a mai napig referenciafelvételként tartanak számon. Karmesterként is jelentős,

híresek a Brandenburgi versenyek, illetve Beethoven szimfónia-felvételei. Komponistaként kevésbé ismert, mint előadóművészként. Jelentősebb szerzeményei: *La vision de Fray Martin* szimfonikus költemény, az *El pesebre* oratórium és a *Miserere*. Casals hosszú pályafutása alatt több ízben megfordult Magyarországon. 1910. decemberi, budapesti hangversenye alkalmából – amelyről a *Nyugat* is közölt kritikát – összeismerkedett Czigány Dezső festőművésszel, aki több portrét készített róla. Ő ihlette Tóth Árpád *Gordonkás elégia* című versét.

Bach: *G-dúr csellószvit BWV 1007 – Gigue*:
https://www.youtube.com/watch?v=agdI5QZC-Bc&list=PL8Hi9pw3gEfS019yj5BoGSFLx-Vov5Pvj&index=6

2027

Január

11. **125 éve** született **MAURICE DURUFLÉ** (1902–1986) francia orgonaművész és zeneszerző a XX. századi francia orgonazene egyik kiemelkedő alakja. Párizsban tanult a korszak jelentős mestereitől, többek között Louis Vierne-től és Paul Dukastól. 1927-ben Vierne asszisztense lett a párizsi Notre-Dame székesegyházban, később pedig a Saint-Étienne-du-Mont templom orgonistájaként vált ismertté. 1943 és 1970 között a párizsi Conservatoire-ban tanított összhangzattant. Duruflé életművének középpontjában az orgonamuzsika és az egyházi zene áll. Kompozícióira erősen hatott a gregorián ének és a francia orgonaiskola, miközben zenéje kifinomult, harmoniákban gazdag. Legismertebb orgonaművei közé tartozik a *Prélude, Adagio et Choral varié sur le Veni Creator*. Az 1947-ben befejezett *Requiem* a XX. századi francia egyházzene egyik kiemelkedő alkotása. Duruflé több alkalommal is átdolgozta, így orgonás, nagyzenekari és kisebb együttesre készült változata is van. Szintén jelentős darabja még a *Quatre Motets sur des Thèmes Grégoriens* és a *Messe Cum Jubilo*. Duruflé előadóművészként és tanárként is jelentős hatást gyakorolt a francia zenei életre. Kiemelkedő szerepet vállalt más zeneszerzők műveinek gondozásában és hangszerelésében is, többek között Bach, Vierne és Charles Tournemire alkotásainak adott új értelmezést.

Choral varié sur le Veni Creator:
https://www.youtube.com/watch?v=GMxqYUCNFQ0

Ubi caritas: https://www.youtube.com/watch?v=l1BTWCpEFRQ

23. **250 éve** született **MUZIO CLEMENTI** (1752–1832) olasz zeneszerző, zongoraművész, zongoratanár, zenekiadó és karmester. Sokoldalú zenei tehetsége hamar kibontakozott: 13 évesen orgonistaként alkalmazták, miután már tizenkét éves korában négyszólamú misét írt, valamint egy oratóriumot is komponált. Peter Beckford figyelt fel Clementi zenei tehetségére és a szülők

beleegyezésével az angliai Dorsetben lévő birtokára vitte a 14 éves fiút. Itt alapos iskolai képzést kapott, elsősorban Händel, Bach és Domenico Scarlatti műveivel ismerkedett. 1774-ben Londonba ment, ahol zongoristaként és zeneszerzőként koncertezett. 1781-ben Bécsben II. József színe előtt mérte össze zongoratudását Mozarttal. A „verseny" Clementi győzelmével fejeződött be. Mozart egy apjához intézett levelében elég lenézően nyilatkozott róla: „*Most pedig Clementiről. Derék cembalista – és ezzel mindent elmondtam. Jobb keze nagyon mozgékony. Fő erőssége a tercpasszázs. Egyébként krajcárnyi ízlés vagy érzés sincs játékában. Puszta virtuozitás, semmi több.*" Clementi ugyanakkor a rá jellemző szerénységgel dicsérte Mozartot: „*Soha addig senkit nem hallottam olyan szellemesen és ennyi érzéssel játszani. Különösképpen egy Adagio lepett meg és több rögtönzött variációja, amelyhez maga a császár választotta a témát, s amelyet - felváltva kísérve egymást - variálnunk kellett.*" Később Mozart Clementi *B-dúr zongoraszonátája* I. tételének főtémáját használta fel *A varázsfuvola* nyitányában. Az 1790-es években elkezdett zongoragyártással és zeneművek kiadásával foglalkozni. 1798-ban a Longman & Broderip nevű híres zongoragyártó és zeneműkiadó céget átkeresztelték Clementi & Co. névre. Az 1800-as évek első két évtizedében több sikeres európai koncertkörutat tett, részben új műveinek megismertetésére. Szimfóniák mellett komponált nyitányokat, zongoraversenyeket, zongoraszonátákat, etűdöket, illetve fuvolaszonátákat, hegedűversenyeket, misét és oratóriumot is.

B-dúr szonáta: https://www.youtube.com/watch?v=T4mj-gHnODg

25. **100 éve** született **ANTÔNIO CARLOS JOBIM** (1927–1994), brazil zeneszerző, zongorista, gitáros, énekes. Zenéjére különösen a dzsessz és Claude Debussy munkássága hatott, szerzeményeire a hagyományos brazil zene és a dzsessz keveréke jellemző. Jobim az egyike azoknak, akik a bossa nova zenei stílust elterjesztették.

The Girl From Ipanema: https://www.youtube.com/watch?v=NldPFVKYmiw

Február

14. **425 éve** keresztelték meg **FRANCESCO CAVALLI** (1602–1676) itáliai barokk zeneszerzőt. Eredeti neve Francesco Caletti Bruni. 1616-ban egy velencei nemes, Frederico Cavalli pártfogásába vette, és magával vitte Velencébe. Később az iránta való tiszteletből vette fel a Cavalli nevet. Velencében a Szent Márk-székesegyház kórusának lett a tagja, ahol Claudio Monteverditől tanult. 1639-ben a Szent Márk második orgonistájává nevezték ki. Ez évben került színre első operája a *Le nozza di Teti e di Peleo*, amely a legrégebbi fennmaradt velencei opera. A következő években egymás után komponálta sikeres operáit, melyek hamar meghódították Itáliát és rövid időn belül Párizsban is színre kerültek, de Velence jelentette azok természetes közegét. 1656-ban adta ki „*Musiche sacre*"

című gyűjteményét, amelyben miséit, zsoltár- és himnusz- megzenésítéseit gyűjtötte egybe. 1659-ben Mazarin francia államminiszter meghívta Párizsba egy opera komponálása céljából. A „*L'Ercole amante*" bemutatója nem aratott nagy sikert, de ösztönzőleg hatott a Lully nyomán kialakuló francia opera fejlődésére. Cavalli operái mellett írt egyházzenei műveket is. Az elmúlt években több operáját elővették Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban.

Messa Concertata – Kyrie: https://www.youtube.com/watch?v=Fffq7j4DUzY

La Calisto: Restino imbalsamate:
https://www.youtube.com/watch?v=lYaJYumb1j0

Március

8. **75 éve** született **SELMECZI GYÖRGY** (1952–) zeneszerző, zongoraművész, karmester, operarendező. 1971-ben kezdte meg főiskolai éveit a bukaresti Zeneművészeti Főiskolán, ahol Halmos György és Oláh Tibor voltak mesterei. 1975-ben Budapesten folytatta tanulmányait: a Zeneakadémián Kadosa Pálnál tanult. 1976–1977-ben, és 1979-ben Párizsban képezte magát tovább. 1974-ben a kolozsvári Állami Magyar Színházban helyezkedett el karmesterként és zeneszerzőként, miközben rádió- és televíziófelvételeket készített. 1976-ban Miskolcra költözött, és a Zeneakadémia helyi tanárképző intézetében tanított. Megalakította és vezette a Miskolci Új Zenei Műhelyt, és a Miskolci Nemzeti Színház zenei vezetőjeként tevékenykedett. Zeneszerzői repertoárjában zenekari, kamarazenei, és zongoraművek mellett misék, dalok, kantáták, oratóriumok, operák szerepelnek, ezenkívül számos színpadi és filmzenét komponált. Magyarországon és Európa számos országában lépett fel karmesterként, zongoraművészként és zeneszerzőként. Hangfelvételek sora fűződik a nevéhez, ezenkívül televíziós népszerűsítő sorozatot készített az operáról (*Kolozsvári operamesék*), illetve tévés interjúsorozatot kortárs zenészekkel (*Kortársaim*).

Toldi szvit: https://www.youtube.com/watch?v=663wVIAk-58

22. **300 éve** hunyt el **FRANCESCO GASPARINI** (1661–1727) itáliai zeneszerző és zenepedagógus. Rómában tanult Corellinél és Pasquininél. Itt készült első operája, a *Roderico* (1694). Ő írta az első operát Hamlet történetének felhasználásával (*Ambleto*, 1705), bár ez nem Shakespeare drámája alapján készült. Gasparini tanárként oktatta például Johann Joachim Quantzot és Domenico Scarlattit. Zenei igazgatója volt a Pio Ospedale della Pietànak, ahol Vivaldi oktatta a hegedűjátékot. Mindemellett értekezést írt a csembalóról. *Missa Canonica* című művét Bach 1740-ben lemásolta, és miután hangszerelését kibővítette, előadta a két első tételét (*Kyrie, Gloria*) Lipcsében.

Kyrie – Missa Canonica: https://www.youtube.com/watch?v=KCk0v0XLMuc

a-moll szonáta: https://www.youtube.com/watch?v=exD_L7i5U4Y

26. **200 éve** hunyt el **LUDWIG VAN BEETHOVEN** (1770–1827), zeneszerző, zongorista és karmester, akit Haydn és Mozart mellett a klasszika legnagyobb mesterei között tartunk számon. Már gyermekkorában kitűnt tehetsége. Apja a kölni választófejedelem szolgálatában állt és szerette volna fiát a Mozart család mintájára csodagyermekké faragni, de próbálkozása sikertelen maradt. Haydn először 1790-ben találkozott vele, amikor Londonba tartott, és meghívta Bécsbe. Két év múlva Waldstein gróf támogatásával költözött oda. Haydn keveset foglalkozott az ifjú titánnal és Johann Georg Albrechtsbergerhez küldte tanulni. 1795-ben adta első nyilvános koncertjét Bécsben, ami után több fellépési lehetőséget kapott, illetve támogatója és kiadója is akadt. 1798-ban kezdte elveszíteni hallását. A hosszú folyamat hangulatára és kedélyállapotára, később a társadalmi kapcsolataira is rányomta bélyegét. 1814-ben adta utolsó nyilvános fellépését, ettől kezdve visszavonultan élt. 1819-re teljesen megsiketült, viszont kitűnő belső zenei hallására támaszkodva haláláig alkotott. Magyarországon 1806-ban járt, amikor Martonvásárra is ellátogatott. Az ottani Brunszvik-kastélyban fellelhető a Beethoven Emlékmúzeum. Kiadott művei alapján zeneszerzői munkássága három alkotói korszakra osztható. A koraira Haydn és Mozart voltak nagy hatással, de már ezekben is érezhető a saját hang. Ide tartozik többek között az *I.* és a *II. szimfónia* vagy a *Holdfény* és a *Patetikus szonáta.* A második alkotói korszakát meghatározzák a történelmi változások (Napóleon), illetve a hallásával kapcsolatos problémák. A romantika korának zeneszerzőire (például Schubertre, Mendelssohnra, Schumannra, Brahmsra, Berliozra) Beethoven ezen korszakának zeneszerzői kifejezésmódja hatott leginkább. Többek között ebben az időszakban születtek *III-VIII. szimfóniái* (mint az *Eroica*, a *Sors* és a *Pastorale*), az *Appassionata* zongoraszonáta, az *Egmont-nyitány*, a *D-dúr hegedűverseny,* illetve egyetlen operája, a *Fidelio.* Harmadik alkotókorszakát 1816-tól számítják. Utolsó zongoraszonátáit, a *Missa Solemnis*t és a *IX: szimfóniáját* komponálta ebben az időszakban. A darabok gyökereikben még mindig klasszikus szerkezeteken nyugszanak, de azok kötöttségét az intenzív kifejezés háttérbe szorítja. Például az utolsó, *Op. 111-es zongoraszonátája* csak két tételes vagy – ahogy az közismert – a *IX. szimfónia*ban kórus is megszólal. Beethoven hatása az európai zenekultúrára megkérdőjelezhetetlen. A romantikus szerzők őt tartották követendő példának. Brahms *I. szimfóniáját* a bemutató után Beethoven X. szimfóniájának nevezték. A *VI.* (*Pastorale) szimfónia* – több áttételen keresztül – a szimfonikus költemény egyik alapja.

Patetikus szonáta (Op.13 No. 8.):
https://www.youtube.com/watch?v=luo4wUQMwYY

Pastorale szimfónia: https://www.youtube.com/watch?v=ehnrG7QVkDs&t=237s

Missa solemnis: https://www.youtube.com/watch?v=S8Yy0gSt-JE&t=3255s

Április

5 **100 éve** született **VASS LAJOS** (1927–1992) magyar zeneszerző, népzenekutató, karnagy, a magyar kórusmozgalom meghatározó alakja. 1946-tól a Zeneakadémia zeneszerző és karnagy szakán végezte tanulmányait. 1949-től dolgozott karnagyként a Honvéd Férfikarnál, amelynek 1953-ban vezetője lett. A kórust magában foglaló Honvéd Együttes 1956 szeptemberében több hónapos turnéra indult Kínába. Karácsony táján tértek vissza vonattal Moszkván át, ahol egy koncertet kellett volna adniuk, amit. a forradalom leverése miatt megtagadtak. Emiatt hazatérésük után feloszlatták az együttest, Vasst pedig lefokoztak. A kórus azonban nem esett szét, Állami Férfikar néven tovább működött és vezetője is Vass Lajos maradt. 1958-ban az újjáalakuló Honvéd Együttes visszavette az énekkart, de Vass nélkül. 1962-től haláláig a Vasas Központi Művészegyüttes vegyeskarának, 1975-től pedig a szimfonikus zenekarának is vezető karnagyaként dolgozott. Zeneszerzőként szimfonikus műveket, dalokat, kórusműveket, oratóriumokat és kantátákat írt. Ismert művei közé tartoznak gyermekoperái, többek között *A kiskakas gyémánt félkrajcárja*, valamint *A kismalac és a farkasok*. Vass Lajost csak 1990 után rehabilitálták. A rehabilitáció után újra vezényelhette a Honvéd Férfikart egy koncerten és visszakapta rendfokozatát is. 1992-ben halt meg, több száz művet hagyva az utókornak. Nevét országosan ismertté a Magyar Televízióban 1969–1970-ben megrendezett *Röpülj Páva* vetélkedő tette. A műsornak szervezője és műsorvezető-riportere is volt. A népdalkultusz Kodály halála után elcsendesedett, e műsor hatására viszont újra fellendült a népzenei mozgalom. Országszerte pávakörök alakultak, néhánynak alapításában személyesen is részt vett.

https://www.youtube.com/watch?v=sio0-lyIeMg

26. **200 éve** hunyt el **BIHARI JÁNOS** (1764–1827) cigány származású magyar hegedűvirtuóz és zeneszerző. A verbunkos stílus egyik legnagyobb képviselője volt Lavotta Jánossal és Csermák Antallal együtt. 1801 környékén telepedett le Pesten, és megalakította 5 tagú bandáját (cimbalmos és vonósok). 1811-ben Bécsben járt, ahol műveiből több nyomtatásban is megjelent. Beethoven állítólag többször hallgatta játékát Bécsben. Nyugtalan vándoréletet élt, melynek során bejárta Magyarországot. 1818 körül talált Ruzitska Ignác személyében mecénást. Pályájának csúcsa az 1820-as évek elejére tehető. 1824-ben baleset érte, eltörte bal karját, ami véget vetett virtuóz pályájának. Továbbra is hegedült, de a prímásságot kénytelen volt másnak átengedni.

Sarkantyús verbunkos: https://www.youtube.com/watch?v=2hAB-yaAc-U

27. **100 éve** született **MSZTYISZLAV LEOPOLDOVICS ROSZTROPOVICS** (1927–2007), orosz csellista és karmester, a XX. század egyik legnagyobb gordonkaművésze. 1943-ban kezdte meg tanulmányait a moszkvai konzervatóriumban, tanárai többek közt Prokofjev és Sosztakovics voltak. Később mellettük harmadikként

Benjamin Brittent nevezte meg mint művészetére alapvető hatású zenei zsenit. Rosztropovics 1940-ben adta első csellókoncertjét, 1950-ben elnyerte a Szovjetunió legmagasabb kitüntetését, ekkorra már az egész ország megismerte. Szólókarrierje mellett a leningrádi, majd a moszkvai konzervatóriumban is tanított. Folyamatos munkakapcsolatban állt a korabeli szovjet zeneszerzőkkel. Prokofjev *C-dúr csellószonátá*ját Rosztropovicsnak írta, amit 1950-ben Szvjatoszlav Richterrel együtt mutattak be. Prokofjev neki dedikálta 1952-es *VII. szimfónia*ját is, Sosztakovics pedig első és második csellókoncertjét. 1962-től karmesterként is dolgozott. Nemzetközi karrierjét 1963-ban kezdte a liège-i konzervatóriumban, majd 1964-ben Nyugat-Németországban szerepelt. Ezek után többször utazott Nyugat-Európába, ahol sok zeneszerzővel találkozott, köztük Brittennel, aki neki dedikálta *Csellószonátá*ját, három szólószvitjét *és Csellószimfónia*ját. Rosztropovics adta őket elő elsőként, s a két művész között különleges kapcsolat fejlődött ki. Ekkorra már világhírű muzsikus lett, aki olykor politikai kérdésekben is hallatta hangját. 1974 tavaszán el kellett hagynia a Szovjetuniót, 1978-ban megfosztották állampolgárságától is. Ő azonban nem választott magának új hazát, hontalan útlevéllel utazott és koncertezett. Csak 1990-ben térhetett vissza hazájába, s kapta vissza állampolgárságát. Rendszeres vendége volt Budapestnek. Utolsó koncertjét idehaza 2001-ben adta a Liszt Ferenc Kamarazenekarral. Az előadóművészet terén túl is elismerésre méltó tevékenységet folytatott: zenei fesztiválokat és csellistaversenyeket szervezett, fiatal muzsikusokat támogató jótékonysági alapot hozott létre. Zeneszerzőként is jegyez néhány művet.

Bach*: G-dúr csellószvit* (I. tétel)
https://www.youtube.com/watch?v=tA0gAdPYVEE

Május

30 **75 éve** – a gyermeknapon – született **KOCSIS ZOLTÁN** (1952–2016) zongoraművész, karmester és zeneszerző, a kortárs magyar zene egyik legmeghatározóbb alakja. Kadosa Pál és Rados Ferenc tanítványa volt a Zeneakadémián. Nemzetközi ismertséget 18 éves korában szerzett, amikor megnyerte a Magyar Rádió Beethoven-versenyét. 21 évesen megkapta az ország legrangosabb zenei kitüntetéstét, a Liszt Ferenc-díjat. Néhány év alatt a világ minden jelentős zenei központjába és fesztiváljára meghívták. 1983-ban Fischer Iványnal megalapította a Budapesti Fesztiválzenekart. 1997 őszétől haláláig a Nemzeti Filharmonikus Zenekart vezette. 2006 decemberében a Hungaroton gondozásában útjára indította Bartók összes művének új kiadását. A sorozatban megjelenő CD-k közül többet rangos nemzetközi díjakkal tüntettek ki. Zeneszerzőként a hetvenes évektől tevékenykedett. Komponált operákat, írt egy darabot Csernobil áldozatainak emlékére *Memento* címmel. Bartók *20 magyar népdal* népdalciklusát átírta nagyzenekarra, illetve Schönberg *Mózes és*

Áron című operáját befejezte, amit 2010-ben mutattak be. Élete végéig minden év május 30-án megtartott születésnapi koncertjének bevételét a Gyermekmentő Szolgálatnak ajánlotta fel, e napot 2021 óta a **magyar klasszikus zene napja**ként tartják számon.

Bartók*: 15 magyar parasztdal*: https://www.youtube.com/watch?v=xEtulJp3rqo

Bartók: *Táncszvit:* https://www.youtube.com/watch?v=hnOQxNLyWqY

Június

18. **100 éve** született **ILOSFALVY RÓBERT** (1927–2009) magyar operaénekes. Tanulmányait 1946–1949 között a Zeneakadémia énekszakán végezte Molnár Imre és Jászó Györgyné növendékeként, 1950–1953 között pedig Lendvai Andornál. 1954-ben debütált az Operaházban Erkel *Hunyadi László* című operájában. 1966-tól másfél évtizedet töltött külhonban, mint a kölni operaház állandó tagja, illetve más nagy színházak, a San Franciscó-i, müncheni, hamburgi, stuttgarti, madridi, római operaházak, a New York-i Carnegie Hall és a londoni Covent Garden vendégművésze. 1982-ben visszatért Budapestre, 1992-től az Opera társulatának örökös tagja. Az operákban elsősorban drámai és hősi tenorszerepeket játszott.

Erkel Ferenc: *Bánk bán* – nagyária
https://www.youtube.com/watch?v=2ZCLz9PHcfE

25. **50 éve** hunyt el **SZERVÁNSZKY ENDRE** (1911–1977) magyar zeneszerző, zenepedagógus. A Zeneakadémián 1922-ben kezdte klarinéttanulmányait, és 1927-ben diplomázott. 1931-től öt éven át zeneszerzést tanult. 1941-ig zeneelméletet tanított több zeneiskolában, majd 1941-től 1948-ig a Nemzeti Zenedében tanított zeneszerzést, zeneelméletet, partitúraolvasást. Ezután – egészen haláláig – a Zeneakadémia zeneszerzéstanáraként dolgozott. Növendéke volt többek között Balassa Sándor, Bogár István, Gárdonyi Zsolt, Huszár Lajos, Lehotka Gábor, Madarász Iván, Sári József, Sáry László és Serei Zsolt. Zeneszerzői stílusa először Kodály Zoltán munkásságát követte, második alkotói korszakára egyre inkább Bartók Béla munkássága volt hatással, de már a dodekafón (12 hangú atonális, hangnem nélküli) szerkesztésmód is megjelent műveiben, amiben úttörő volt Magyarországon. Harmadik stíluskorszaká már főleg ez utóbbi jellemezte. Művei közül csak néhány: *Concerto József Attila emlékére*, *Requiem* (Pilinszky János szövegére), ő írta a zenéjét Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig* című regényének filmadaptációjához (1960).

2026

Július

31. **100 éve** hunyt el **HAUSZMANN ALAJOS** (1847–1926) építész, a historizmus képviselője. A kiegyezéstől a századvégig nagy építési hullám jellemezte Budapestet. Számos középület épült ekkor Hauszmann tervei alapján, például az Erzsébet körúton álló New York-palota, és az épülettel egyidős New York Kávéház; a Néprajzi Múzeum; a Műegyetem központi épülete; valamint számos bérház és kórházi épületegyüttes. Fő műve a Budavári Palota átépítése, melynek vezetését Ybl Miklós halála után vette át. Főleg neoreneszánsz és neobarokk stílusban alkotott. Épületein a hangsúly mindig a hatásos és monumentális homlokzaton van, formái gyakran túlzóak, dagályosak. A homlokzat szinte elszakad a tértől, szerepe önállósul. Hauszmann megfelelt a kor hivatalos elvárásainak, és ennek köszönhetően rendkívül sikeres, elismert és megbecsült építész lett.

https://pestbuda.hu/cikk/20220613_egy_zsenialis_epitesz_gazdag_munkassaga_a_175_eve_szuletett_hauszmann_alajosra_emlekezunk

Augusztus

8. **100 éve** született **ORSZÁG LILI** (1926–1978) grafikus. Kárpátaljai zsidó családban született, a holokauszt során az Auschwitz felé vezető vonatról, út közben menekültek meg. Művészetének meghatározó eleme zsidó származása: stilizált héber feliratok és a zsidó nép szenvedései ismételten megjelennek művein. A feliratok más szempontból is fontos szerepet töltenek be Ország alkotásain. Képei konkrét és átvitt értelemben is több rétegből állnak. A festett háttérre kerül a szöveg, sokszor más anyagból ragasztva, montázsként vagy kollázsként, és minden réteg külön-külön is fontos jelentést hordoz. Szürrealista, majd egyre inkább konstruktivista és absztrakt alkotásai nem illettek bele a szocialista kor elvárásaiba, emiatt a hatalom háttérbe szorította művészetét. Kiállítása soha nem lehetett, festményei halála után váltak ismertté. Az Állami Bábszínházban dolgozott mint jelmez– és díszlettervező, kora hajnalban és délután otthonában festett. Ország Lili művészete metaforák sorozata. Visszatérő témája a fal és a labirintus. Ezekkel a motívumokkal az ókori mitológia és a történelem hagyatékán át a múlt, a civilizáció és a kultúra halhatatlanságáról beszél. A töredékek kimentésével akarja megmutatni a maradandó értékeket. Ugyanakkor festményeinek sokrétű metaforikus és transzcendens jelentése is van: a fal és a labirintus a bezártság, a magány, az önismeret, az életút és a Természetfelettivel való kapcsolódás képei is. Fotómontázsai, festményei és grafikái titokzatos, sokrétű, megfejtésre váró jelek, melyek őrizik Ország Lili

lelkének lenyomatát, ugyanakkor tükrök is, melyekben önmagunkra ismerhetünk.

https://wmn.hu/kult/63144-sebzett-madarkent-elt-orszag-lili-a-falak-es-a-labirintusok-festoje

27. **450 éve** hunyt el **TIZIANO VECELLIO** (1488?1490–1576) az érett reneszánsz festészet egyik legkiválóbb alkotója. Már 10 évesen velencei festőiskolába küldték a fiút, ahol hamar kitűnt tehetsége. Velence hivatalos festője lett, nagy festőműhelyt vezetett, emellett kiváló kapcsolatokat épített, igazi társasági ember volt. Remek üzleti érzékkel és sikerorientált szemléletével egészen rendkívüli vagyonra tett szert, még mai szemmel tekintve is hatalmas luxusban élt. Rendkívül sokoldalú művész, az egyházi témák, templomi freskók és oltárképek mellett a reneszánsz kor szellemében számos mitológiai tárgyú és allegorikus képet is festett. Alkotásaival egyre inkább a természet felé fordult, megjelenik nála a tájkép és a hiteles emberábrázolás is. Egyik leghíresebb műve az *Urbinói Vénusz* című aktkép (1538). A középkorban szinte teljesen eltűnt az akt a művészetből, de a reneszánsz ismét felfedezte a meztelen emberi test szépségét, mely már nem csak valamilyen ürüggyel, vallási témába rejtve, hanem önmagáért jelenik meg. Az *Urbinói Vénusz* jól tükrözi Tiziano jellegzetes színhasználatát. A kép előterében heverésző ruhátlan nő meleg, lágy színekkel megfestett bőrét még jobban hangsúlyozza a lepedő gyöngyházas ragyogása. A központi alakkal érdekes kontrasztot alkot a háttérben látható, sötétebb tónusú zsánerkép (életkép), ahol két szolgálólány ruhák után kutat egy nagy fiókos szekrényben. A padló perspektivikus mintázata csalhatatlan reneszánsz lenyomat. Tiziano ráadásul a korszak legnagyobb portréfestője. A kor legjelentősebb uralkodóinak és egyházi vezetőinek arcképeit örökítette meg. Portréi valósághűek, de mindig megmarad azon a határon, hogy méltóság és szépség sugárzik belőlük. Tiziano művészete könnyű és élénk. Kiegyensúlyozott és szabályos kompozíciója, ragyogó színei és a képeiből áradó derű az ember és természet idilli összhangját sugározza.

https://festomuveszekvilaga.hu/tiziano-vecellio/

Szeptember

9. **125 éve** hunyt el **HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC** (1864–1901) a posztimpresszionizmus festőzsenije. Gazdag és nagy múltú arisztokrata családban született, ahol a vagyon és a földbirtokok védelme érdekében több generáció óta megszokott volt a testvérek és unokatestvérek közötti házasság. Így a családi gének is hozzájárultak Toulouse-Lautrec tragikus sorsához. 14 évesen balesetet szenvedett, és több combcsont törése nem tudott rendesen összeforrni. Lábai megálltak a növekedésben, testének arányai eltorzultak. Csak 152 cm magas volt, lábai rövidek, karjai testéhez képest túl hosszúak. Hosszú

lábadozásának ideje alatt kezdett komolyabban foglalkozni a festészettel. Néhány évvel később Párizsba költözött, ahol belevetette magát a kor pezsgő és bohém éjszakai életébe. Alkotásainak témáját is innen merítette, a kabarék, mulatók, kávéházak, cirkuszi előadások és bordélyházak világát örökítette meg. Egészen különleges érzékkel ragadta meg a jellegzetes mozdulatokat, grimaszokat, gesztusokat, a pillanat varázsát. Ezt a hatást erősíti különleges komponálási módja is, amellyel a fényképek, pillanatfelvételek élményét teremti meg. Nemcsak virtuóz rajztudása, de mély emberismerete és jellemábrázoló képessége is különlegessé teszi a képeit. Kritikus, szatirikus gúnnyal ábrázolta az éjszakai élet visszásságait, nem kímélve a korszak sztárjait, híres táncosnőit és színészeit sem. Kíméletlen tudatossággal szemlélte saját testi fogyatékosságát is, keserű gúnyrajzokat készített önmagáról. Visszataszítónak érezte magát, rendkívül magányos életet élt és súlyos alkoholbeteg volt. Talán éppen saját kitaszítottsága tette őt rendkívül érzékennyé a társadalom kirekesztettjei iránt. Különösen jól látszik ez a mély empátia a prostituáltak mindennapi pillanatairól készült rajzain, ahol nyoma sincs a megszokott gúnynak. Rajzain az örömlányok egymásnak vígaszt és támogatást nyújtó emberi lények. Toulouse-Lautrec kimagaslót alkotott a plakáttervezés terén is. A plakátművészet alapvető jellemzőit fektette le alkotásaival: erős körvonalak, messziről is figyelemfelkeltő formák, kevés és kontrasztos szín, lényegre törő hangsúlyok, sűrítés és eredetiség. Litográfiával készült, mára már ikonikussá vált plakátjai útjára indították a sokszorosító grafikát. Önpusztító életmódja még inkább aláásta gyenge egészségét, mindössze 37 évesen halt meg.

https://kultura.hu/160-eve-szuletett-henri-de-toulouse-lautrec/

12–20. Ars Sacra Fesztivál. A fesztivál célja a kereszténységben gyökerező kulturális, művészeti, építészeti és lelki örökség sokszínű bemutatása. A fesztivál a zenei, irodalmi és képzőművészeti rendezvényeken keresztül nemcsak kulturális esemény, hanem a keresztény hittel való ismerkedés, és a hitben való elmélyülés lehetőségét is kínálja. A gazdag, sokszínű programajánlathoz Budapest mellett számos vidéki helyszín is kapcsolódik.

https://ars-sacra.hu/

18. **600 éve** hunyt el **HUBER VAN EYCK** (1370–1426) németalföldi festő, Jan van Eyck bátyja. Testvérével együtt festették a művészettörténet egyik legnagyobb szabású alkotását, a genti oltárt. A nyitott állapotban 4 és fél méter széles szárnyasoltár 12 táblából áll, ebből 8 táblának mind a két oldala festett. A csodálatosan részletgazdag mű a gótika mély vallási áhítatát tükrözi. Ugyanakkor a finom részletek, mint a perspektivikus térábrázolás, a palástok és ruhák redőzése, a fény-árnyék hatások, a páncélok és ékszerek hajszálpontos kidolgozottsága, a növények és virágok szirmonként, levelenként való megfestése már mind a reneszánsz látásmód születéséről árulkodnak. Az oltár története rendkívül kalandos, több ízben veszélybe került és elrabolták,

legutóbb Hitler parabcsára a nácik 1940-ben. A szövetséges csapatok sok más elrabolt műtárggyal együtt az utolsó pillanatban mentették meg a felbecsülhetetlen értékű szárnyasoltárt. E történetről film is készült 2014-ben *Műkincsvadászok* címmel.

https://kepmas.hu/hu/genti-oltar-vilag-legtobbszor-ellopott-mukincse-napoleon-hitler-belgium-katedralis

27. **15 éve** hunyt el **MAKOVECZ IMRE** (1935–2011) építész. A magyar organikus építészet megalapítója. Formakincse a népművészet elemeiből táplálkozott. Leginkább természetes anyagokat, zsindelyt és fagerendát használt, de még a betont is gyakran természeti formába öntve alkalmazta. Épületei gyakran antropomorf jellegűek, szimmetrikus homlokzatai emberi arcot idéznek. Ívelt formák, tájba szervesen illeszkedő épületek, sokrétű szimbolika jellemzi munkásságát. Ő tervezte például a paksi római katolikus és a siófoki evangélikus templomot, a makói Hagymaházat, a sárospataki művelődési házat, vagy Piliscsabán a Pázmány Péter Katolikus Egyetem egykori épületegyüttesét. Fő műve a sevillai világkiállítás magyar pavilonja (1992), mely egy felfordított bárkát jelképez. A sötét színű palával fedett, ívelt formájú épület tetején hét torony emelkedik, belső terét fényjáték tett izgalmassá.

https://www.makovecz.hu/alapitvany-kategoria/archivum/epuletek/
https://orszagepito.net/megujult-a-makovecz-imre-altal-tervezett-sevillai-vilagkiallitasi-pavilon/

Október

10. **125 éve** született **ALBERTO GIACOMETTI** (1901–1966) svájci származású szobrászművész. Jellegzetesen vékony, pálcikaszerű emberalakjai magasra nyúlnak, csak széles lábfejük ad biztos támaszt. Giacometti lassan jutott el saját stílusáig. Először kubista, majd szürrealista művészeti körök tagja volt, és absztrakt műveket alkotott. Később azonban tudatosan fordult vissza a figurális ábrázoláshoz, ami akkoriban igazi botránynak számított. Tér és szobor viszonya foglalkoztatta, vékony alakjai az emberi élet törékenységét tükrözik a végtelen térben. Erősen hatott rá a primitív szobrok formavilága és az egzisztencializmus irányzata. Mindkét hatás az egyszerűsítés, a hamis formák elhagyása, a felesleges külsőségektől és öncsalásoktól való megszabadulás felé vezette. A durván kidolgozott, rücskös felületű fémszobrai mintha az ember legbelső lényegét próbálnák megragadni.

https://wmn.hu/kult/63506-egy-labtores-traumaja-alakitotta-muveszetet--123-eve-szuletett-a-szobrasz-giacometti
https://artblart.com/2011/03/05/exhibition-alberto-giacometti-the-origin-of-space-retrospective-at-kunstmuseum-wolfsburg/

November

2. **25 éve** hunyt el **RÉBER LÁSZLÓ** (1920–2001) Talán leginkább Janikovszky Éva gyerekkönyveihez készített illusztrációkról ismert, de az ő rajzaival jelentek meg Lázár Ervin könyvei, Örkény Egypercesei és Kurt Vonnegut kötetei is. Az autodidakta művész sportolónak indult, sikeres gerelyhajító volt. A háború végén szovjet hadifogságba került, és a tábor nyomorúságos körülményei között kezdett el rajzolgatni cigarettapapírra, hulladéklapokra. Amikor két év után hazatért, először karikaturistaként helyezkedett el a *Ludas Matyi* lapnál, majd könyvillusztrátor, plakáttervező, sikeres grafikus lett. A híresen zárkózott és szűkszavú ember rajzainak is az a jellemzője, hogy nagyon kevés eszközzel, kevés vonallal, de rendkívül találóan fogja meg a lényeget. Nincsenek kidolgozott részletek, egyszerű színekkel kiemelt figurái mégis sajátos atmoszférát teremtenek. Játékos és humoros megoldásai jól érthetőek, sokszor ülteti át a nyelvi humort képekbe. Egyszerű rajzai kiválóan kiegészítik a szöveget. Az illusztrációk nem válnak túlzóan hangsúlyossá, de fanyar humorral és finom utalásokkal hozzáadnak a tartalomhoz, a szöveggel egyenrangú szereplők. Rajzai a belső képeket, a képzeletet nem megkötik, hanem inkább elindítják, ezért is alkalmasak kiválóan a gyerekkönyvek illusztrálására.

https://wmn.hu/kult/62656-reber-laszlo-harom-vonallal-is-el-lehet-meselni-a-vilagot--104-eve-szuletett-a-hires-illusztrator-

30. **80 éve** született **MARINA ABRAMOVIĆ** (1946–) kortárs szerb konceptuális- és performanszművész. A konceptuális művészet azt az irányzatot jelenti, melynek során maga az ötlet, és nem a megvalósult alkotás kerül a középpontba. Tehát tulajdonképpen nincs is kézzel fogható műalkotás, hanem a gondolat, az ötlet, a kérdésfeltevés és a cselekvés válik művészetté. A konceptuális művészetnek egyik formája a performansz, melynek során a művész a saját testét, jelenlétét, gesztusait, cselekvését használja művészeti kifejező eszközként. A performansz egyszeri, megismételhetetlen, és gyakran interakciókra épül. Abramović egyik híres performansza során a New York-i Modern Művészetek Múzeumában saját maga volt a kiállítási tárgy. Egy asztalnál ült 3 hónapon át, és rezzenéstelen arccal bárkinek a szemébe nézett addig, amíg az vele szemben ült. Az alkotás címe az volt, hogy *A művész jelen van* (2010). Gyakran feszegeti emberi tűrőképessége határait, érdekli a test, a seb, a fájdalom, férfi és nő kapcsolatának dinamikája. Magánéleti kríziseit, párkapcsolatának feszültségeit is gyakran nagy közönség előtt, performanszok formájában dolgozza fel. Megnyilvánulásai gyakran megosztóak, felháborodást, elutasítást keltenek, vagy éppen szenvedélyes érdeklődést váltanak ki. Művészete rendkívül ellentmondásos, elgondolkodtató és inspiráló. Abramović megkerülhetetlen jelenség a kortárs képzőművészetben.

https://papageno.hu/intermezzo/2021/11/marina-abramovic-75-eves/

December

5. **100 éve** hunyt el **CLAUDE MONET** (1840–1926) az impresszionizmus egyik festőóriása. Az *„Impresszió, felkelő nap”* 1872) című képe alapján született meg az irányzat neve. Maga az impresszió szó azt jelenti, hogy benyomás. Az impresszionisták ugyanis a látványt akarták megragadni a pillanatnyi benyomások rögzítésével. Monet is vallotta, hogy a természetben a látvány a fényviszonyok hatására pillanatról pillanatra változik. Több olyan sorozatot is festett, ahol a képeknek ugyanaz a témája, csak a fényviszonyok váltakozása, és azok minél valóságosabb lefestése érdekelte a művészt. Kiváló példa erre a roueni katedrálisról, a londoni Parlamentről, vagy éppen a vízililiomokkal teli kerti tóról festett számos festménye. Jól megfigyelhető képein az impresszionizmus minden jellegzetessége. Nincsenek vonalak, a formákat színes foltok alkotják, melyeket szaggatott, laza ecsetvonásokkal, gyorsan festett meg. A színek és fényhatások olyan nagy jelentőséget kapnak művein, hogy még az árnyékot is színesben, reflex-színekkel festette meg. Bár több hullámvölgyet és nehézséget átélt pályafutása során, – két felesége is meghalt, és egyszer még öngyilkosságot is megkísérelt anyagi gondjai miatt, de szerencsésen megmentették, – Monet mégis azok közé a művészek közé tartozik, akik már életükben sikert és elismerést arattak. Életének utolsó évtizedeit saját birtokán, Givernyben töltötte, ahol még idős korában is, egészen szembetegsége elhatalmasodásáig festett. A ház és a híressé vált kert ma látogatható.

https://www.hetedhetorszag.hu/franciaorszag/monet-haza-givernyben
https://www.meisterdrucke.hu/m%C5%B1v%C3%A9szek/Claude-Monet.html

5. **125 éve** született **WALT DISNEY** (1901–1966) amerikai rajzfilmrendező és rajzoló. Munkatársaival együtt ő alkotta meg a világ legismertebb rajzfilmfiguráit, többek között Mickey egeret, Goofy kutyát, Donald kacsát. A kimondottan szegény családból származó fiú keményen dolgozott saját rajzfilmjei gyártásáért. Első nagy sikere Mickey egér volt, ahol a kedves és vicces karakter mellett az is hozzájárult a sikerhez, hogy a figura mozgását összehangolta az aláfestő zene ritmusával. A hangosfilmek kezdetén ez igazi technikai bravúrnak számított. Disney egész pályafutására jellemző volt az új utak merész keresése és a folyamatos technikai újítás. Rövidfilmjei mellett egész estés filmeket is készített, mint például a Hófehérke és a hét törpe, a Pinokkió, Dumbó, Bambi. Alkotásai olyan jellegzetességeket hordoznak, melyek alapvető szemléleti változásokat hoztak a rajzfilmkészítés világába. Filmjeiben például fontos szerepet kapnak kisebb mellékszereplők, akik kommentárjaikkal vagy humoros kis közjátékokkal oldják a feszültséget. Használta az antropomorfizmust, vagyis az állatokat és tárgyakat emberi arccal, vonásokkal, mimikával és gesztusokkal ruházza fel. Nagy hangsúlyt fektetett az anatómiai és

mozgástanulmányokra, hogy az ábrázolás minél valósághűbb legyen. Karaktereit ugyanakkor kiváló pszichológiai érzékkel úgy alakította, hogy ne csak élethűek, de érzelmileg is erőteljes hatásúak legyenek. A pozitív szereplőket filmjeiben gömbölyded és lágy vonások, nagy szemek jellemzik, míg a gonosz karaktereket szögletes vonalakkal, sötét színekkel ábrázolja. Nála igaz a sztereotípia, mely szerint a „szép az mindig jó is". Kiemelt figyelemmel tervezte meg a hátteret, a helyszíneket. Élénk színhasználatával, és az európai kultúra elemeinek beemelésével (pl. gótikus, barokk és rokokó stílusú épületek, tárgyak és ruhák) egészen különös mesevilágot teremtett. Nem csak kiváló karaktertervező, rajzoló, de zseniális üzletember is volt, aki felépítette a világtörténelem egyik legsikeresebb vállalatát. Öröksége számos Oscar-díj, Disneyland vidámparkok a világ minden táján, és természetesen a halála után is egyre terjeszkedő és virágzó filmbirodalom.

https://www.treningakademia.hu/blog-post/motivalo-emberek-walt-disney/

13. **100 éve** hunyt el **STROBL ALAJOS** (1856–1926) szobrászművész. Budapest arculatát meghatározzák köztéri szobrai, melyek a historizmus szellemiségében születtek. Legismertebb fővárosi alkotásai Liszt Ferenc és Erkel Ferenc szobrai az Operaház homlokzatán, Arany János alakja a Nemzeti Múzeum előtt, a budai királyi palota Mátyás-kútja és Szent István szobra, valamint a Szent István bazilika több oltárszobra. Rendkívül sikeres, és szerte az országban foglalkoztatott művész volt, az uralkodó Ferenc Józsefet is ő mintázhatta meg elsőként élő modell után. Bár elsősorban monumentális emlékműveket alkotott, egyik legnagyobb sikerét mégis egy személyes hangvételű portrészoborral érte el. Az *Anyánk* című alkotás az 1900-as párizsi világkiállítás Grand Prix díját nyerte el. Művészi tevékenysége mellett Srobl nagy hatású pedagógus volt. 60 éven át tanított a mai Magyar Képzőművészeti Egyetem elődjén, és megalapította a szobrász mesteriskolát. Műhelyét, – amely egyszerre volt oktatási helyszín, alkotóház és népes társasági események otthona – a ma is híres Epreskertben rendezte be. A bohém és különc viselkedésű mester nem csak művészetében, de magánemberként is visszavágyott a történelmi múltba. Az Epreskertben például gyakran rendezett olyan jelmezes bálokat, ahol történelmi kosztümökben kellett megjelenni, vagy éppen középkori lovagi páncélban korcsolyázott a Városligetben. A Magyar Képzőművészeti Egyetem számos tárlattal és gazdag programokkal emlékévet szentel Strobl Alajosnak.

https://pestbuda.hu/cikk/20210621_a_fovaros_legmeghatarozobb_szobrait_alkotta_a_165_eve_szuletett_strobl_alajos
https://mke.hu/strobl170/index.php
https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=8606

14. **60 éve** született Taubert László (1966–) kortárs szobrászművész. Bronzból és márványból készült figurális szobrai úgy idézik fel a múlt hagyományait, hogy közben látásmódja mégis egészen modern. Korai alkotásait szokták hasonlítani

az egyiptomi és az ókori görög kurosz szobrokhoz, de formái még mélyebbre nyúlva felidézik a Willendorfi Vénusz alakját is. Arc és végtagok nincsenek, csak gömbölyded, lágyan ívelő, mégis magasba nyújtózkodó formák. Újabb szobrai egészen realisztikus, mégis töredékesen megformált emberi alakok, amelyeken át a gondolat ölt formát. Budapesten a Népfürdő utcában, a Duna Aréna előtt látható a *Bajnok* című nagy méretű köztéri szobra.

https://www.taubert.hu/hua
https://www.kozterkep.hu/30661/a-bajnok#fotolista

19. **175 éve** hunyt el **WILLIAM TURNER** (1775–1851) festő, az angol romantika egyik utolsó képviselője. Főleg történelmi és mitológiai eseményekről, épületekről és tájakról készített olajfestményeket és akvarelleket finom színekkel, fényekkel. Azonban, ha ezeket az alkotásokat összevetjük időskori képeivel, az a benyomásunk, mintha nem is ugyan az a személy alkotta volna őket. Ahogy öregedett, egyre inkább bezárkózott, társas kapcsolatait megszakította. Volt, hogy hónapokra eltűnt, képeit nem volt hajlandó eladni, és nem engedte, hogy bárki figyelje őt festés közben. Egyre szabadabban kísérletezett. A vonalak és formák fellazultak, örvénylő foltok és elmosódó körvonalak jelennek meg vásznain. Leginkább az égbolt, a tenger, a levegő, a köd, a pára megjelenítése érdekelte, a legkülönbözőbb időjárási és fényviszonyok között. A *Gőzhajó hóviharban* (1842), vagy az *Eső, gőz és sebesség* című festményei (1844) már szinte impresszionista alkotások. Minden festészeti konvención átlépett, egészen új, modern felfogással, szenvedélyes érzelmekkel festett, erős atmoszférateremtő hatással. Az idős Turner elszakadt a konkrét formák festésétől, és a pillanatnyi benyomást, hangulatot, fényhatásokat próbálta megfogni. Nem törődött a részletekkel, a kép egésze mégis a valóságot adja vissza. Kortársai időkori szenilitásnak tudták be furcsa stílusváltását. Az utókor azonban az egyik legnagyobb újító zseniként tekint rá. Az impresszionisták mesterüknek és előfutárnak tekintették, de számos más modern művészeti irányzat is inspirációt merített művészetéből. Hagyatékát a National Galleryre és a Tate Galleryre hagyta.

https://www.jakd.hu/index.php?p=evfordulo&id=2082
https://www.william-turner.org/the-complete-works.html

21. **625 éve** született **MASACCIO** (1401–1428), a reneszánsz festészet egyik úttörője. A reneszánsz megújulás Firenzéből indult, ahol Masaccio hamar elsajátította az új gondolkodásmódot. Bár nagyon rövid ideig élt, – mindössze 27 éves volt, amikor meghalt, – és alig néhány freskója maradt ránk, mégis nagy hatást gyakorolt a későbbi reneszánsz festészetre. Az elsők között volt, aki kiváló érzékkel használta a lineáris perspektívát a térmélység ábrázolására. Jól látható ez a *Szentháromság* című freskón a firenzei Santa Maria Novella templomban. A szokásos gótikus arany háttér helyett építészeti környezetbe helyezte a jelenetet, a kazettás mennyezet ábrázolása pedig szándékosan a lentről fölfelé tekintő

nézőponthoz van igazítva. De nem csak az épületek, hanem a test, a végtagok alulnézetből való rövidülését is teljesen élethűen oldotta meg. Kimagasló az emberábrázolása is. A *Kiűzetés a paradicsomból* című freskón nemcsak helyes anatómiával, de mély érzésekkel festette meg Ádámot és Évát. Szintén ámulatot keltett kortásaiban a drapériák és ruhák redőzetének valós hatása. Masaccio festészetét még a legnagyobb reneszánsz mesterek, így Micehalngelo, Leonardo és Raffaello is példaképüknek tekintették.

https://festomuveszekvilaga.hu/masaccio/

2027

Január

18. **275 éve** született **JOHN NASH** (1752–1835) az angol klasszicista és romantikus építészet képviselője. Egyik legérdekesebb műve a brightoni királyi nyaraló, mely igazi romantikus építmény. Úgy keverednek benne az indiai, kínai, és a gótikus motívumok, hogy egy egzotikus hatású, mesebeli palota jött létre. Gazdag díszítés, kecses vonalú hagymakupolák, kovácsoltvas oszlopok és különleges formájú ablakok jellemzik, emellett mégis praktikus és kifejezetten modern kialakítású épület. Nash kiváló arányérzékét és stílusokat ötvöző látásmódját dicséri még Londonban a Regent Street és a hozzá tartozó Regent's Park, a Trafalgar Square és a Buckingham-palota átépítése is.

https://www.magusmuhely.hu/john-nash-ha-brightonban-jarsz/

19. **70 éve** született **PETRÁS MÁRIA** (1957–) népdalénekes és kerámiaművész. Petrás egyszerű csángó családban született hét testvér közé. Első végzettsége elektroműszerész szakmunkás volt. Később Brassóban kezdte meg képzőművészeti tanulmányait, majd Budapesten a Magyar Iparművészeti Főiskolán kerámiaszakon végzett. Vallási témájú, jellegzetes stílusú kerámiái bibliai jeleneteket, szereplőket, imádságokat formálnak meg. Népi motívumok, a reneszánsz szépségeszmény és tiszta, gyermeki egyszerűség sugárzik domborművein, szobrain és kisebb méretű kerámia figuráin. A formák nem öncélúak, hanem mély lelki üzenet hordoznak.

https://www.magyarkurir.hu/hirek/isten-josagat-es-szeretetet-adjak-tovabb-muveszetukkel-petras-maria-es-petras-alina-gyori-tarlata
https://www.erdelyhon.hu/Fellepok39-PetrasMaria.html

30. **375 éve** hunyt el **GEORGES DE LA TOUR** (1593–1652) francia barokk festő. Munkássága halála után teljesen feledésbe merült, és csak a XX. század elején fedezték fel újra, azóta azonban a legnagyobb francia mesterek között tartják számon. Kiváló karakterábrázoló képességgel fogta meg az emberi arcok hangulatát, érzéseit. A hétköznapi embereket helyezte a középpontba, semleges háttérbe helyezte alakjait, így semmi nem vonja el róluk a figyelmet. Expresszív,

olykor groteszk hangulatú festményeire példa *A jövendőmondó* (1630) vagy *A hamiskártyás* (1634) című képe. La Tour valódi mesterművei azonban az „éjszakai képek", melyeken egyetlen szál gyertya vagy fáklya világítja meg a szereplőket. Drámai kontrasztot alkot a sötét háttér, és a meleg, narancsos fényben kirajzolódó néhány részlet. Hatással volt rá Caravaggio fény-árnyék használata, de stílusa sokkal visszafogottabb, finomabb. A tér szinte alig érzékelhető, a gyertyaláng fénye különös intimitást, nyugalmat és csöndet áraszt. Bűnbánó Magdolnáról, az újszülött Jézusról, Szent Józsefről és más szentekről készült éjszakai képei az egyházi festészet egészen egyedülálló remekei.

https://orszagut.com/kepzomuveszet/feny-es-arnyek-kozott-8581
https://tomorivilag.hu/2020/08/27/georges-de-latour-ujszulott/

31. **150 éve** született **MAGYAR EDE** (1877–1912) akinek építészeti munkássága meghatározza Szeged arculatát. Szecessziós stílusjegyei miatt a „magyar Gaudi" néven emlegették. Legfontosabb munkái Szegeden a Reök-palota és a Református Palota, Kaposváron a Csiky Gergely Színház; emellett bérházak, lakóházak tervezését is elvállalta. Leghíresebb munkáját, a Reök-palotát dúsan hullámzó ornamentikus díszítés, ívelt ablakok, gipszstukkó formák, kovácsoltvas lépcső- és erkélykorlátok, indák és virágok jellemzik. Pályafutása tragikusan fiatalon félbeszakadt, amikor beleszeretett egyik megbízója feleségébe, és mindössze 35 évesen öngyilkos lett.

https://zarterkely.hu/authors/magyar-ede/

Február

18. **50 éve** született **NEMES JELES LÁSZLÓ** (1977–) Több, mint tíz éven át Párizsban élt, és New Yorkban folytatott filmrendezői tanulmányokat. Együtt dolgozott Tarr Bélával. Első önálló nagyjátékfilmjét 2015-ben forgatta, ez volt a *Saul fia*, mely elnyerte a cannes-i filmfesztivál nagydíját, a Golden Globe gálán a legjobb külföldi filmnek járó elismerést és a legjobb idegen nyelvű filmnek járó Oscar-díjat is. A holokauszttörténet egészen új módon mutatja meg a haláltáborok borzalmát. A történetmesélés nagyon szubjektív, a főszereplő szemével látjuk az eseményeket, és sok mindennel csak a képzeletünk egészít ki a látottakat. A kamera mozgása és a képélesség esetleges, ezzel is érzékelteti a főszereplő személyes élményeit, és az őt körülvevő káoszt. A hátteret és a környezetet nagyon szűkszavúan mutatja be, de annál nagyobb szerepet kapnak a hanghatások. A suttogások, sikoltások, üvöltözések vagy lövések hangja, a háttérzajok a képpel egyenrangú alkotóelemek. Nemes Jeles későbbi filmjeiben – például a *Napszállta* (2018) vagy az *Árva* (2026) – ehhez hasonlóan eltemetett történelmi traumákat, tabutémákat dolgoz fel, de új, rendhagyó eszközökkel. Filmjei a konkrét történetmesélésen túl mély szimbolikát hordoznak. A legújabb, *Árva* című mozi az '56 utáni történelmi helyzeten keresztül bemutatja a lázadás

lélektanát. Másrészt az apafigura kérdését járja körül. Olyan fontos, életünket meghatározó kérdéseket tesz fel, mint ki a valódi apám, akihez hasonlítani akarok? Kitől származom, kihez tartozom? Ki határozza meg az identitásomat? Nemes Jeles filmjei a traumákon és a múlt sebein keresztül az önmagunkkal való párbeszédhez vezetnek el.

https://hvg.hu/kultura/20251022_nemes-jeles-laszlo-arva-film-kritika-saul-fia-oscar-dij-1956-forradalom
https://nfi.hu/alapfilmek-1/alapfilmek-filmek/jatekfilm/saul-fia.html

Március

15. **30 éve** hunyt el **VICTOR VASARELY** (1906–1997) magyar származású francia művész, az op-art egyik megalapítója. Csiszár Győző néven született Pécsen, majd Párizsban telepedett le. Az op-art kifejezés az angol „optical" szó rövidítéséből született, és azt az irányzatot jelenti, mely geometrikus formák segítségével optikai illúziót kelt. Vasarely egyszerű mértani formákkal, (kör, négyzet, háromszög), erős színekkel és kontrasztokkal megtévesztő látványt alkotott, mozgás és térhatás illúzióját keltette. Még jóval a digitális technikák megjelenése előtt, a geometrikus absztrakcióból kiindulva merőben új vizuális gondolkodásmóddal alkotott. Módszeréhez alaposan tanulmányozta a modern látáskutatás eredményeit. Érdekelte az épített városi környezet és a műalkotások kapcsolata. Világszerte ismert, rendkívül sikeres művész, igazi sztár volt. Logót tervezett a Renault autómárkának és a müncheni olimpiára, de ő tervezte David Bowie 1969-es albumának borítóját is. Nagy hatást gyakorolt más művészekre. Pécsen és Budapesten is állandó múzeum mutatja be alkotásait.

https://vasarely.hu/
https://mandadb.hu/cikk/1395780/Victor_Vasarely_es_az_opart_muveszete

16. **A magyar zászló és címer napja**. 1848-ban Pest városháza tornyára e napon tűzték ki először a magyar nemzeti zászlót, és általánossá lett a nemzeti színű kokárda viselése. A korunkra jellemző digitális világ gyakori eszközei a képi jelek és szimbólumok, melyek használata teljesen beépült a fiatalok mindennapi kommunikációjába. Nagyon fontos, hogy olyan nemzeti szimbólumok jelentésével is tisztában legyenek, mint a magyar zászló, a kokárda vagy a magyar címer, melyek a vizuális kultúra fontos elemei. A piros-fehér-zöld trikolór már a XIII. századtól kezdve felbukkan különböző királyi okmányokon, de hivatalosan 1848-ban alkották meg a mai értelemben vett nemzeti zászlót. A XIX. századi értelmezés szerint a zöld szín a reményt, más értelmezésben a magyar földet jelképezi. A piros szín az erőt, és a hősök hazáért kiontott vérét, míg a fehér a hűséget és a békét szimbolizálja. A nemzeti színű szalagból varrt kokárda szintén meghatározó jelkép, a magyarsághoz tartozás és a forradalmi

múlt nemzeti szimbóluma. Viselése leginkább március 15. ünnepéhez kötődik. A magyar címer jellegzetes motívumai a szent korona, a kettős kereszt, az Árpád-sávos vágott pajzsmező és a hármas halom. A címerben minden szín és forma fontos jelentéssel bír.

18. **50 éve** hunyt el **BALÁZS JÁNOS** (1905–1977) autodidakta cigány festőművész. A salgótarjáni cigánytelepen, egy putriban élt nagy mélyszegénységben. Villany, rádió és televízió nem volt. A zárkózott, magának való ember guberálásból, vályogvetésből tartotta fenn magát. Csak 3 elemi iskolát végzett, de olvasni saját erejéből megtanult. Rengeteget olvasott, hatalmas tudásra tett szert, műveltségének furcsa töredékei felbukkannak festményein. 60 éves kora után kezdett el festeni hulladék papírlapokra, fadarabokra. Tehetsége elemi erővel árad a képein. Mágikus képi világa kavargó színekben tobzódik. Képei a cigány és a magyar kultúra, mitológiai alakok, emberek és állatok, virágok és álmok furcsa egyvelege. Sokszor próbálták valamelyik művészeti irányzathoz kapcsolni. Volt, hogy a szürrealistákhoz, volt, hogy a naiv művészekhez hasonlították, de valójában keretek nélküli, és teljesen egyedi stílusú művész. Amikor a média felfedezte, sikeres lett, lakásba költöztették és művészeti oktatásban részesítették. Nem tudta feldolgozni a viharos változásokat, élete végén teljesen felhagyott a festéssel. Mindössze 8 éven át festett, de hagyatéka így is felbecsülhetetlen értékű. Nemzetközileg is ismert és nagyra értékelt magyar festő.

https://librarius.hu/2022/02/16/balazs-janos-kepei-igazi-kuriozumok-brusszelben/#goog_rewarded

Április

15. **575 éve** született **Leonardo da Vinci** (1452–1519) reneszánsz polihisztor. Bár elsősorban festőként tartjuk számon, valójában alig 20 festménye maradt ránk. Igaz, ezek olyan nagy hatást gyakoroltak a kultúrára és az emberiség gondolkodására, hogy – egyfajta mérceként – a tökéletes külső, testi, és belső, lelki szépség lenyomatainak tekintjük. Leonardo házasságon kívüli gyermekként született egy kis faluban, nem messze Firenzétől. Apja házában nevelkedett, és mivel korán kiderült rajztehetsége, 14 évesen Verrocchio műhelyébe adták tanoncnak. Formális képzésben egyébként nem részesült, például élete végéig zavarta, hogy nem tud latinul, így nem olvashatta eredetiben a nagy klasszikusokat. Leonardo festészete az érett reneszánsz szárnyalása. Mint minden más területen, itt is a közvetlen megfigyelésből, a tapasztalatból indult ki, és a valóságot akarta minél élethűbben ábrázolni. Alakjai tökéletes anatómia tudásáról árulkodnak, de térábrázolása és más festészeti módszerei is hozzájárulnak az összhatáshoz. Virtuóz módon alkalmazta a lineáris perspektíva törvényeit, egyik leghíresebb alkotása, a Milánóban látható *Utolsó vac*sora például azt az érzetet kelti, mintha a teremben

ülve együtt étkeznénk az apostolokkal. Gyakran alkalmazta a „chiaroscuro" technikát, mely azt jelenti, hogy fény és árnyék, világos és sötét tónusok erős kontrasztjával fokozza a térhatást és a plaszticitást. Ő fejlesztette ki a „sfumato" módszerét, melynek szó szerinti jelente „füstös, ködös". Vagyis festményein kerülte az éles kontúrokat, sötét és világos árnyalatok észrevétlenül és lágyan olvadnak egymásba. Emellett alkalmazta a levegőperspektíva módszerét is, amikor a távoli hátteret elmosódott, párás, pasztell árnyalatokkal festette meg. Ez jól megfigyelhető például a *Szent Anna harmadmagával* című képen. Tökéletes ábrázolásmódja mégis attól válik egészen magával ragadóvá, hogy nem csak a testi valóságot, de a lelki mélységet is megfogta képein. Egyik jegyzetében ő maga így írt erről: „*A jó festőnek két fő megfestenivalója van: az ember és a lélek szándéka; az előbbi könnyű, az utóbbi nehéz, mert a végtagok elhelyezésével és mozgatásával kell megjeleníteni.*" Híressé vált szereplőinek finoman derengő, lágyan sugárzó mosolya, különösen a *Mona Lisa* című festményén elemzik ennek a hatását. Leonardo elhíresülten lassan dolgozott, a *Mona Lisa* például négy éven át készült. Egyik oka a rendkívül alapos felkészülés, tervezés volt. Minden munkájához vázlatokat készített, hosszasan csiszolta és javítgatta a hatást. Kiválóan és gyorsan rajzolt, több ezer rajza maradt ránk. Másrészt viszont rendkívül csapongó gondolkodó volt, aki szó szerint mindennel foglalkozott. Gyakran dolgozott párhuzamosan több területen, egyiket abbahagyta, másikba belefogott, majd újra visszatért. Szinte nincs olyan tudományterület, melyben ne maradt volna ránk megfigyeléseinek és ötleteinek áradata. Festészete mellett tervezett szobrokat; saját maga végzett boncolásokat, és készített tökéletesen pontos anatómiai ábrákat az emberi testről. Tanulmányozta a fizikai törvényszerűségeket, elmélyedt az optika, az akusztika, a botanika, a víz és a hidraulika, a földrajzi jelenségek, a matematika, a geometria és a csillagászat világában. Élete során komoly hadmérnök és fegyvertervező is volt, valamint készített folyószabályozási, városrendezési terveket és rajzolt térképeket. Ipari találmányok sora fűződik nevéhez, gépeket és repülő szerkezeteket tervezett. A milánói évek alatt Ludovico Sforza szolgálatában pompás kerti mulatságokat, színházi előadásokat, díszleteket és jelmezeket alkotott. Folyamatosan jegyzeteket készített megfigyeléseiről és gondolatairól, ezeknek sajnos csak egy töredéke maradt fenn. Átfogó látásmóddal szó szerint az egész világ megismerésére törekedett, és teljes tudományos objektivitással az összefüggéseket próbálta feltárni. Sok szempontból messze megelőzte korát, egyes találmányainak megvalósítását a mai technika teszi csak lehetővé.

https://festomuveszekvilaga.hu/leonardo-da-vinci/

18. **Műemlékvédelmi világnap**. Ma már természetes számunkra, hogy akár itthon, akár külföldön járunk, régi korok épületei, – például várak, kastélyok, paloták, templomok, középületek, régi terek és városrészek – tárják fel előttünk az előző évszázadok művészeti értékeit. Ez azonban nem volt mindig így, sőt, a

műemlékvédelemnek csupán a XIX. században lett intézményesített, szervezett kerete. Az ezt megelőző korok általában átépítették vagy beleépítették a saját városképükbe, vagy éppen elbontották a régi épületeket. Magyarországon Henszlmann Imre művészettörténész és régész mellett olyan jelentős egyházi személyek nevéhez köthető a műemlékvédelem intézményeinek és szabályozásának megteremtése, mint Rómer Flóris bencés szerzetes, majd nagyváradi püspök vagy Ipolyi Arnold nagyváradi püspök. A műemlékvédelem ma sokrétű feladatot lát el. Nem csak a műemlékek feltárása, helyreállítása és folyamatos karbantartása tartozik a hatáskörébe, de a nagyközönség számára a minél szélesebb körű hozzáférés biztosítása is. A műemlékvédelem része az épülethez tartozó festmények, freskók, szobrok és berendezési tárgyak restaurálása is.

23. **175 éve** született **MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ** (1852–1919) festőművész. Régi magyar nemesi család sarja, Münchenben és Párizsban tanult. Művészetére egyaránt hatással volt a realizmus és a barbizoni iskola. Egyik jellemző festménytípusa a patetikus, nagy ívű, fenséges tájkép. Emellett kiválóan ábrázolt emberi alakokat, a Feszty-körkép megfestésében is jelentős részt vállat. Mednyánszky szinte egész életében vándorolt. Bejárta Magyarország és a Monarchia vidékeit, és festményein, grafikai munkáin, valamint naplóiban írva is megörökítette a látottakat. Amerre járt, mindig megtalálta a nehéz sorban élőket, és segítséget nyújtott: a pénzét elosztogatta a csavargóknak, a járvány sújtotta vidékeken betegeket ápolt, és segített az 1879-es szegedi árvíz bajbajutottjain is. Mély szociális érzékenysége festészetében is megjelenik, a tájképek mellett másik lényeges témája a társadalom peremén élő emberek ábrázolása. Mély empátiával, egyedülálló lélekábrázolással örökítette meg a csavargókat, koldusokat, szegényeket. Ezeken a képein szinte nincs is háttér, a hangsúly az emberi szenvedésre kerül. Talán leginkább a mai szociofotókhoz lehet hasonlítani stílusát. Ábrázolásmódja tömör, egyszerű, tényszerű, nélkülöz minden érzelmes vagy hatásvadász elemet. Részt vett az első világháborúban, ott is megrendítő módon örökítette meg az emberi kiszolgáltatottságot és szenvedést. A harctéren megsebesült, és bár még hazaért bécsi otthonába, magányosan halt meg műtermében. Később hamvait hazahozták és életművét gondozásba vették, számos festményét őrzi a Magyar Nemzeti Galéria.

https://ma7.sk/muveszet/oreg-festo-menjen-innen-indul-az-attak-mednyanszky-laszlo-a-boldogtalansag-festoje

Május

14. **300 éve** született **THOMAS GAINSBOROUGH** (1727–1788) angol festő. A rokokó stílusban megfestett tájképeit és portréit kifinomult könnyedség jellemzi. Nagyon szerette a ruházat, a textilek aprólékos gonddal való ábrázolását. Stílusa ugyanakkor nem vált modorossá, szereplőin mindig megőrzött valami

egyszerű, természetes hatást. Alakjait gyakran ábrázolta természetben vagy zsánerképbe helyezve. A finom részleteken és arckifejezéseken keresztül kiválóan érzékeltette az arisztokrácia előkelő légkörét, eleganciáját. Portréi ugyanakkor friss ábrázolásmódjukkal, és a lelkiállapotok, hangulatok mély megragadásával előre mutatnak. Jól látszik ez a *Két lány macskával* című festményén (1760), melyet saját lányairól készített. Különös kettősséget kelt a szinte befejezetlennek ható háttér, az éppen csak vázlatosan jelzett macska, és emellett a gyönyörűen kidolgozott kettős portré. Mégsem marad semmiféle hiányérzet bennünk, a vázlatos részek ellenére sem. Annyira természetes a két gyermek elkapott mozdulata és arckifejezése, hogy az már szinte Degas stílusát idézi fel. Ez nem csupán egy hivatalos portréfestő jól megfestett munkája, hanem a lélekábrázolás egyik legszebb festészeti példája.

https://www.meisterdrucke.hu/fineart-nyomatok/Thomas-Gainsborough/543345/A-fest%C5%91-l%C3%A1nyai-macsk%C3%A1val.html

16. **A rajzolás világnapja**. A rajzolás végigkíséri az emberiség művészetét az őskortól egészen napjainkig. Olyan fontos készségek kialakulásához és fejlesztéséhez elengedhetetlen, mint a finommotorikus képességek, a kézírás, a koncentrált figyelem, a szem és kéz koordináció, az absztrakciós készség kialakulása, valamint a vizuális nyelv értő és alkotó használata. A szabadkézi rajz amellett, hogy rendkívül szórakoztató elfoglaltság, nagyon jól fejleszti a kreativitást is. A digitális képalkotás korában különösen felértékelődik a szabadkézi rajzolásnak az a jellegzetessége is, hogy kézzel fogható, valódi alkotást hoz létre. Nem utolsó sorban mellette szól az is, hogy a lehető legegyszerűbb, legolcsóbb vizuális nevelési eszköz, hiszen csak papír és ceruza kell hozzá.

https://mindsetpszichologia.hu/miert-erdemes-felnottkent-is-rajzolni

18. **Múzeumi világnap**. 1978 óta ünnepeljük a nemzetközi világnapot, amelynek célja, hogy a figyelmet a kultúrát és művészetet megőrző intézmények felé fordítsa. Világszerte több tízezer múzeum csatlakozik a világnaphoz különböző rendezvényekkel, tárlatokkal, különleges bemutatókkal és foglalkozásokkal. Kiváló alkalom a nap arra, hogy újra felfedezzük Magyarország egyedülállóan gazdag múzeumait, tárlatait és kiállítótermeit. Érdemes figyelni az online felületeken a múzeumok erre a napra szánt különleges kínálatait és rendezvényeit.

https://magyarmuzeumok.hu/

21. **125 éve** született **BREUER MARCELL** (1902–1981) magyar építész és formatervező. A Bauhaus iskola követője és Walter Gropius tanítványa, akivel később együtt is dolgoztak. Legnagyobb hírnevet a mára már kultikussá vált csővázas székével érte el. A Kandinszkijről elnevezett Vaszilij – szék egy króm csővázas bútor, mely textilcsíkokkal van kombinálva. Sorozatgyártásra alkalmas, könnyű és dekoratív. Breuer szándéka szerint ötvözte benne a funkciót és az

esztétikát, és ezzel forradalmasította a formatervezés világát. Bár Magyarországon nincsen épülete, a világ egyik legjelentősebb építészeként tartják számon. Főleg az Egyesült Államokban dolgozott, nevéhez köthető a Szalézi Szent Ferenc templom Michigan államban, a New York-i Whitney Múzeum, valamint számos lakóház és belsőépítészeti munkák. Emellett ő tervezte a párizsi UNESCO székházat is.

https://exkluzivmagazin.hu/a-vaszilij-szek-tortenete-igy-illesztheted-be-otthonodba/
https://epiteszforum.hu/a-muskegoni-szalezi-szent-ferenc-templom

23. **300 éve** született **FRANZ SIGRIST** (1727–1803) barokk festő. Legjelentősebb alkotása az egri líceum mennyezeti freskója. Amikor Eszterházy Károly egri püspök udvari festője meghalt, Sigrist vette át a munkáját. Három éven át dolgozott a négy egyetemi fakultást, a hittudományt, jogtudományt, bölcsészettudományt és orvostudományt ábrázoló hatalmas festményen. Mintájául a bácsi egyetem dísztermének barokk mennyezete szolgált. Érdekes összehasonlítás, hogy Sigrist freskóján már felfedezhető az „új stílus", a klasszicizmus mértéktartó, fegyelmezett és letisztult látásmódja. Egymás mellett láthatók az érett barokk és rokokó motívumok, és a jellegzetes klasszicista minták, például vázák és füzérek. A témákat sem a megszokott allegorikus módon ábrázolta, hanem valós tevékenységeket, a kor ismert tudósait, korhű alakokat és eszközöket sorakoztatott fel. Nem elvont, szimbólumokban beszélő kép, hanem sokkal inkább a hétköznapok gyakorlatát, a valóságos életet mutatja be. Így díszítő funkciója mellett bepillantást enged a korszak tudományos világába is.

https://amultnakkutja.blog.hu/2021/11/25/az_egri_egyetem_vizsgatermenek_negy_fakultasa

Június

4. **50 éve** hunyt el **KOVÁCS MARGIT** (1902–1977) a – talán – legsikeresebb magyar kerámiaművész. Bár nagyon kedves, élénk társasági ember volt, magánéletéről szinte semmit nem tudunk. Korongozással és kisplasztikával készült tárgyai és szobrai könnyen sokszorosíthatók, viszonylag olcsón megvásárolhatók, érthetőek és szépek. Derűs, harmonikus, és pozitív gondolatokkal teli alkotásainak formavilága jellegzetes, könnyen felismerhető. Stílusa szinte egész életműve alatt egységes maradt, nem változott. Ugyanakkor témaválasztása rendkívül sokszínű. Készített Madonnákat és más vallási témájú szobrokat, mitológiai és mesefigurákat, népi ihletésű babákat és családi kerámiákat, de még a szocialista rendszerhez kötődő alkotásokat is. Az 1937-es Párizsi Világkiállítás magyar pavilonját az általa készített monumentális pannó díszítette. A 6x4 méter méretű, ragyogó színekkel készült kerámia-

domborműből álló kapu címe *Budapest a Duna királynője*. Kovács Margit az elsők között kapott Kossuth-díjat, Szentendrén pedig még életében megnyílt a Kovács Margit Múzeum, mely az ország egyik legtöbbet látogatott helyszíne volt a z 1970–80-as években. Művészete még diplomáciai szerepet is betöltött: a neves külföldi államfőket a szentendrei múzeumúba vitték látogatásra, Kádár János is az ő kerámiáját vitte ajándékba VI. Pál pápának, amikor fogadták a Vatikánban.

https://kronika.hu/cikk/az-ertheto-a-szeretheto-a-rejtelyes-ki-volt-kovacs-margit/
https://iranyszentendre.hu/muzeumok/kovacs-margit-keramia-kiallitas/

20. **100 éve** született **DARGAY ATTILA** (1927–2009) grafikus, rajzfilmrajzoló és rendező. Nevéhez fűződnek a legsikeresebb magyar animációs filmek, amelyeken nemzedékek nőttek fel. Televízióban vetített sorozatai a *Gusztáv*, a *Nagy ho-ho-ho horgász* vagy a *Pom-pom meséi*. Egész estés filmjei közül a legnépszerűbbek a *Lúdas Matyi* (1976), a *Vuk* (1981), a *Szaffi* (1984) vagy *Az erdő kapitánya* (1987). Dargay nevéhez köthető Kajla kutya és a Dörmögő Dömötör gyermekújság számos grafikája is. Sikerének és rendkívüli népszerűségének titka, hogy nagyon kedves, szerethető, ugyanakkor humorral átitatott karaktereket rajzolt. A klasszikus irodalmi alkotásokat kiváló érzékkel úgy dolgozta fel, hogy vicces mellékszereplők színesítették a történetet. Nem veszíttetek eredeti igényességükből, Dargay mégis közelebb hozta őket a nagyközönséghez. Filmjeinek emblematikus tartozéka a kísérőzene, például a *Vuk* rajzfilm dala, a *Fürge rókalábak*.

https://www.artmagazin.hu/articles/animacio/artmagazin_animacio_8_resz_nevettetni_es_meghatni_a_dargay_szakma

24. **Múzeumok éjszakája**. A 2002 óta megrendezésre kerülő nagy sikerű rendezvény napján a múzeumok hosszabb nyitvatartással, és különleges programokkal várják a látogatókat. A budapesti és vidéki helyszíneken ezen a napon nem csak a műtárgyakat tekinthetjük meg, hanem sokféle bemutatóval, koncertekkel, rendezvényekkel és gyerekprogramokkal várják az érdeklődőket. A karszalag megvásárlása jogosít az összes múzeumba való belépésre. Applikáció is segíti a programok kiválasztását és a regisztrációt, mely mindenképpen szükséges a nagy érdeklődés miatt.

https://muzej.hu/

25. **150 éve** született **FARAGÓ GÉZA** (1877–1928) festő, grafikus, a magyar szecessziós plakátművészet kimagasló alkotója. Párizsban tanult Alfons Mucha keze alatt. Itthon nagyon népszerű grafikus lett, akinek munkái kiválóan ötvözték a humoros, gúnyosan túlzó elemeket a dekoratív szecessziós motívumokkal. Kedvelte a helyzetkomikumok ábrázolását, mégis finom elegancia és dekoratív képi világ jellemzi. A kereskedelmi célú plakátok mellett tervezett színházi díszleteket és jelmezeket, illetve folyóiratoknak készített

karikatúrákat. Plakátjai egyedülálló módon idézik meg a korszak divatját, jellegzetes figuráit, nőideálját és nosztalgikus hangulatát.

https://varkertbazar.hu/mesel-az-utca

25. **175 éve** született **ANTONI GAUDÍ** (1852–1926) katalán építész. Bár a szecessziós építészet nagy alakjának tartják, valójában egészen egyedi stílust alakított ki. Építészeti elgondolásai olyan mértékben meghaladták korát, hogy sokszor egyáltalán nem is értették és elutasították. Míg a szecessziós művészetben a természeti formák díszítő elemek, addig Gaudí épületeivel a természet belső erőit akarta megmutatni, és épületei szinte élő test hatását keltik. Ő nem díszített, hanem a természeti formák logikája alapján alkotott. Nem kedvelte a merev, szögletes formákat, belső terei organikusan épülnek fel. Másik jellegzetes eszköze az anyagok keveredése, szerette egymás mellé rakni a terméskövet, és a törmelék csempéből kirakott mozaikokat, mázas cserepet és ívelt kovácsoltvas díszítőelemeket. Gondolkodására is jellemző volt a szabad szárnyalás. Nem készített részletesen kidolgozott terveket, rajzai inkább impresszionista vázlatok. Kiinduló ötleteit folyamatosan fejlesztette és változtatta, épületei rétegről rétegre, szerves módon és nem előre meghatározott irány szerint növekedtek. Ennek a módszernek természetesen számos hátránya is volt. A költségek kiszámíthatatlanok voltak és az egekbe szöktek, az építkezések pedig évekig elhúzódtak. Mivel intuitív módon tervezett, nem volt teoretikus, így életműve nehezebben folytatható. Elméleti rendszerét nem foglalta össze, alig hagyott hátra írásos dokumentumokat. Gaudí városa Barcelona, minden jelentős munkája itt található. Bár életében nem kapott egyetlen szakmai elismerést sem, sőt, épületei gyakran gúny és értetlenség tárgyai voltak, ma a város minden apró részlete fejet hajt a nagysága előtt. Legismertebb épületei a *Güell park*, a *Casa Mila*, a *Casa Battló* és a mára ikonikussá vált katedrális, a *Sagrada Familia*. Gaudí mélyen hívő ember volt, életének utolsó 15 évét csak ennek a templomnak szentelte. Az alapkőletétel Szent József ünnepén volt, és Gaudí gyakran mondogatta is, – mintha megérezte volna a sorsát, – hogy ezt majd Szent Józsefnek kell befejeznie. A templom még úgy is egész életművének szintézise, hogy életében annak csak egyetlen oldala, a Születés Kapuja készült el. Ez a bejárat, és a hozzá tartozó két karcsú, magas torony terméskőből épült, de olyan hatása van, mintha cseppkőből lennének. Hatalmas mérete ellenére könnyedség árad belőle, és bár burjánzóan díszített, mégis letisztult és természetes hatást kelt. Gaudí hirtelen bekövetkezett halála félbevágta az építkezést. Egyik délután a munka utáni szokásos sétáját végezte, a Szent Fülöp templomba ment imádkozni, amikor egy villamos elgázolta, és hosszan vonszolta maga után. A híres építész, aki Barcelona ünnepelt embere volt, szinte soha nem mutatkozott a nyilvánosság előtt, ráadásul kopott munkaruhájában volt, így nem ismerték fel. Szegény embernek hitték, vonakodva juttatták be a kórházba, és mire ellátást kapott, belehalt a sérüléseibe. Gyászmenetét kilométer hosszan kísérték az egyszerű

emberek, akik hősként tisztelték. Gaudí szokás szerint nem hagyott hátra konkrét tervrajzokat a Sagrada Familiáról, csak ötleteket, vázlatokat, álmokat. A további építkezések próbálják követni szellemiségét és hagyatékát, 2026-ban fejezték be az utolsó, legmagasabb tornyát. Az épület kiemelt szerepét jól mutatja, hogy e tornyot XIV. Leó pápa szentelte fel.

https://vasarnap.hu/2026/06/10/gaudi-sagrada-familia-leo/
https://roadster.hu/sagrada-familia-epitkezes

28. **450 éve** született **Peter Paul Rubens** (1577–1640) flamand festőóriás, Rembrandt mellett a barokk stílus legnagyobb hatású alkotója. Rubens kiváló képzésben részesült, művelt és tájékozott férfi volt. Saját anyanyelvén kívül még jól beszélt másik öt nyelven. Antwerpenben volt udvari festő, de a korszak szinte összes uralkodója meghívta udvarába, és képeket rendelt tőle. Nagyon sokat utazott, diplomáciai feladatokat is ellátott. Festészeti stílusát erőteljes, élénk színek és lendületes, mozgalmas kompozíciók jellemzik. Monumentális méretű képeket festett történelmi, mitológiai és bibliai témákról. Sokalakos kompozíciói örvénylő, bonyolult jelenetek. Kedvelte a telt, gömbölyded női alakokat, akiket meztelenül, és mindig erőteljes mozdulatokkal, például tánc, harc, vagy vadászat közben jelenített meg. Kiválóan kidolgozott festményeinek legfőbb varázsát mégis a belőlük áradó életöröm adja. Bármilyen témát dolgozott fel, a legfőbb üzenete az élet szépségének dicsérete.

https://romkat.ro/2026/02/22/peter-paul-rubens-a-kereszt-felallitasa/
https://www.meisterdrucke.hu/fineart-nyomatok/Peter-Paul-Rubens/1656416/Leukipposz-l%C3%A1nyainak-elrabl%C3%A1sa-Castor-%C3%A9s-Pollux-%C3%A1ltal-(olaj,-v%C3%A1szon).html

Magyar irodalom 4
Magyar történelem 27
Zenetörténet 38
Vizuális kultúra 54